

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΟΥΤΣΟΥ

ΚΡΙΣΙΣ

ΤΟΥ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ

ΤΗ 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1912 ΕΝ ΤΗ ΑΙΘΟΥΣΗ ΤΩΝ ΤΕΛΕΤΩΝ

ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΥΠΟ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

ΕΙΣΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΑΓΩΝΟΔΙΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ Η. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1912

Κύριε Πρόταρι, σεμνή δμήγυρις.

Εἰς τὸν τῆ 5ῃ Ἰανουαρίου 1909 προκηρυθέντα ὑπὸ τῆς Πρυτανείας τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Σούτσειον φιλοσοφικὸν διαγωνισμόν, οὗ θέμα μὲν ὄρισεν ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ «*Τὴν ἠθικὴν τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφίαν, τοὺς προδρόμους αὐτῆς καὶ τὴν ἐπὶ τὰ μετὰ ταῦτα ἠθικὰ φιλοσοφήματα ἐπίδρασιν αὐτῆς*», κριτὰς δὲ ἐκ τῶν Καθηγητῶν αὐτῆς τὸν κ. Γ. Μιστριώτην, Σπ. Βάσσην καὶ ἡμᾶς, κατήλθον δύο ἀγωνισταί. Τούτων ὁ μὲν ὑπέβαλε πραγματείαν ἐκ σελίδων 314 συγκειμένην καὶ φέρουσαν ἐπιγραφὴν μὲν

«Μελέτη περὶ τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος»,

ὧῆσιν δὲ

«Τῷ δ' ἀληθεστάτῳ δεῖ που συμμαχεῖν ἡμᾶς»

(Πλάτ. Φιλήβῳ 14, β),

ὁ δὲ ὑπέβαλε πραγματείαν ἐκ σελίδων 294 συγκειμένην καὶ φέρουσαν ἐπιγραφὴν μὲν

«Ἡ ἠθικὴ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος ἐν σχέσει πρὸς τοὺς προδρόμους καὶ τὴν ἐπὶ τὰ μετέπειτα ἠθικὰ φιλοσοφήματα ἐπίδρασιν αὐτῆς»,

ὧῆσιν δὲ

«Πᾶς ὄτ' ἐπὶ γῆς καὶ ὑπὸ γῆς χρυσὸς ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιος»

(Πλάτ. Νόμ. 5, 728 Α).

Ο συγγραφεὺς τῆς πρώτης πραγματείας μετὰ πρόλογον καὶ εἰσαγωγήν διαιρεῖ τὴν πραγματείαν αὐτοῦ εἰς 5' κεφάλαια, ὧδε.

Κεφ. Α'. Ἡ Ἑλληνικὴ ἠθικὴ πρὸ τοῦ Πλάτωνος.

Κεφ. Β'. Ἡ ἐξέλιξις τῆς Πλατωνικῆς ἠθικῆς. Περίοδος πρώτη.

Κεφ. Γ'. Ἡ ἐξέλιξις τῆς Πλατωνικῆς ἠθικῆς. Περίοδος δευτέρα.

Κεφ. Δ'. Ἡ ἐξέλιξις τῆς Πλατωνικῆς ἠθικῆς. Περίοδος τρίτη.

Κεφ. Ε'. Συστηματικὴ ἀνασκόπησις τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος.

Κεφ. ΣΤ'. Ἡ ἐπίδρασις τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος.

Ἐν μὲν τῷ «Προλόγῳ», ἐκ τεσσάρων σελίδων συγκειμένῳ (I-IV), ἐξαίρει ὁ συγγραφεὺς τὴν μεγάλην σπουδαιότητα τῆς ἠθικῆς διανοήσεως τοῦ Πλάτωνος καὶ τὰς δυσυπερβλήτους δυσχερείας, ἃς παρέχει ἢ περὶ τῆς τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφίας πραγματεία καὶ παντὶ μὲν λογίῳ ἀνδρὶ, μάλιστα δὲ τῷ ἐστερημένῳ πλουσίων βιβλιοθηκῶν καὶ ἄλλων ἀναγκαίων ἐφοδίων Ἑλληνι.

Ἐν δὲ τῇ «Εἰσαγωγῇ» νομίζει ὁ συγγραφεὺς ἀναγκαῖον πρὸς ἀσφαλῆ θεμελίωσιν τῆς πραγματείας αὐτοῦ νὰ στρέψῃ πρότερον τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ γενικά τινα ζητήματα τῆς περὶ Πλάτωνος ἐρεῦνης καὶ ἰδίως ἐπὶ τὴν χρονικὴν σειρὰν τῶν τοῦ Πλάτωνος διαλόγων· διότι ἐκ ταύτης μόνης ὑπολαμβάνει δυνατὴν τὴν ὑπόδειξιν καταλλήλου τρόπου πρὸς ἔκθεσιν τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας.

Τὰς τῶν σοφῶν δὲ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου δισταμένας γνώμας ἐν σελίσιν εἴκοσι καὶ τέσσαρσι (σελ. 1-24) ἐκτιθεὶς καταλήγει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν ἀποδοχὴν «πορισμάτων τινῶν» τῆς γλωσσικῆς περὶ τῶν διαλόγων τοῦ

Πλάτωνος ἐρεῦνης καὶ ἐπὶ τῶν πορισμάτων τούτων στηριζόμενος διαιρεῖ τοὺς διαλόγους τοῦ Πλάτωνος εἰς τρεῖς κατὰ τὸν χρόνον τῆς γενέσεως αὐτῶν ομάδας, εἰς πρώτην, μέσην καὶ τελευταίαν.

Καὶ ὅμως διαρρήδην ὁ συγγραφεὺς ὁμολογεῖ ὅτι σάλος ἔτι ὑπάρχει καὶ ἀσυμφωνία τῶν ἐρευνητῶν περὶ τῶν διαλόγων τῆς πρώτης ομάδος, ὅτι δυσκολώτατον ἔτι εἶνε γὰρ ὑποδειχθῆ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μέχρι σήμερον γνωστῶν τεκμηρίων ὠρισμένη ἐκάστου διαλόγου θέσις ἐν τῇ σειρᾷ τῆς ομάδος, ὅτι τὰ γλωσσικὰ τεκμήρια, δι' ὧν ὠρίσθη ἡ χρονικὴ σειρὰ τῶν διαλόγων, δὲν εἶνε καὶ τὰ μόνα ἐπαρκῆ, ὅτι ἡ σημασία αὐτῶν δὲν εἶνε ἀπόλυτος, ἀλλὰ περιορίζεται ὑπὸ πολλῶν ἄλλων, π. γ. τῆς καλλιτεχνικῆς τῶν διαλόγων μορφῆς, τῶν ἐν αὐτοῖς ὑπαινιγμῶν εἰς ἱστορικὰ γεγονότα ἢ πρόσωπα, τῆς ἀναφορᾶς διαλόγου τινὸς πρὸς ἄλλον διάλογον, τῆς συγκρίσεως τοῦ φιλοσοφικοῦ περιεχομένου πρὸς τὰς πολιτικὰς δοξασίας, τὴν ἰδεολογίαν, τὴν ψυχολογίαν, τὴν περὶ ἀρετῆς καὶ ἡδονῆς διδασκαλίαν, τὴν λογικὴν καὶ ἄλλα φιλοσοφήματα τοῦ Πλάτωνος. Ὅμολογεῖ προσέτι ὁ συγγραφεὺς ὅτι τότε μόνον δυνάμεθα νὰ παρέχωμεν πίστιν εἰς τὰ πορίσματα τῆς ἐρεῦνης, ὅταν αἱ ἐξ αὐτῶν μαρτυρίαι κατατείνωσι πᾶσαι εἰς τὸ αὐτό, καὶ βεβαιοῖ ὅτι τὰ γλωσσικὰ τεκμήρια συγκρούονται πρὸς ἄλλας μαρτυρίας, ἀλλ' ὅτι δὲν συγκρούονται ἀθεραπεύτως. Διὰ πάντων τούτων δεικνύει ὁ συγγραφεὺς ὅτι τὸ περὶ τῆς χρονικῆς κατατάξεως τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος συμπέρασμα αὐτοῦ οὔτε ὠρισμένον οὔτε ἠτιολογημένον εἶνε. Καὶ ὅμως κατὰ τοῦτο τὸ πόρισμα ἐξετάζει ὁ συγγραφεὺς τὴν ἠθικὴν τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφίαν. Ποιεῖται δῆλον ὅτι ἀνάλυσιν πρῶτον μὲν τῆς πρώτης ομάδος ἢ περιόδου τῶν τοῦ Πλάτωνος διαλόγων, ἤτοι τῆς Ἀπολογίας, τοῦ Λάχητος, Ἰππίου τοῦ Ἐλάσσονος, τοῦ Χαρμίδου, Ἰππίου τοῦ μείζονος, τοῦ

Πρωταγόρου, τοῦ Γοργίου, τοῦ Εὐθύφρονος καὶ τοῦ Κρίτωνος. Εἶτα δὲ τῆς μέσης ομάδος ἢ περιόδου, ἦτοι τοῦ Μένωνος, τοῦ Εὐθυδήμου, τοῦ Κρατύλου, τοῦ Μενεξένου, τοῦ Λύσιδος, τοῦ Συμποσίου, τοῦ Φαίδωνος, τῆς Πολιτείας καὶ τοῦ Φαίδρου· τοὺς διαλόγους τούτους καλεῖ *συνθετικούς*. Τελευταῖον δὲ ἀναλύει τοὺς διαλόγους τῆς τρίτης ομάδος ἢ περιόδου, ἦτοι τὸν Θεαίτητον, τὸν Παρμενίδην, τὸν Σοφιστήν, τὸν Πολιτικόν, τὸν Φίληβον, τὸν Τίμαιον, τὸν Κριτίαν, τοὺς Νόμους καὶ τὴν Ἐπινομίδα. Τοὺς διαλόγους τούτους ὀνομάζει ὁ συγγραφεὺς *κριτικούς* καὶ *τελευταίους συνθετικούς*.

Ἄλλὰ διὰ τῆς μεθόδου ταύτης τῶν ἀναλύσεων ἀντὶ νὰ παράσχη ἡμῖν ὁ συγγραφεὺς ἐνιαίαν καὶ σαφῆ εἰκόνα τῆς ἠθικῆς τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφίας εἶτε κατὰ τὴν γένεσιν καὶ τὴν βαθμιαίαν αὐτῆς ἀνάπτυξιν εἶτε κατὰ τὴν τελικὴν αὐτῆς διαμόρφωσιν, ἀντὶ τούτου, ὅπερ εἶνε καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ διαγωνίσματος, παρέχει ἡμῖν ἀναλύσεις τῶν τοῦ Πλάτωνος διαλόγων, οἷας πλείστας ἔχομεν ἐν πάσῃ πεπολιτισμένου λαοῦ γλώσσῃ. Πρὸς δὲ τούτοις ἐν πᾶσι τοῖς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἀναλυομένοις διαλόγοις δὲν πραγματεύεται ὁ Πλάτων περὶ ἠθικῶν ζητημάτων. Τινὲς μάλιστα τῶν διαλόγων ἢ οὐδόλως ἢ ἐλάχιστα περὶ ἠθικά ζητήματα ἀσχολοῦνται. Τοῦτο βεβαιοῖ καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐν σελίδι 114, ἔνθα ἀναλύων τὸ περιεχόμενον τοῦ Μενεξένου λέγει. « ἐν τῷ Μενεξένῳ οὐδὲν ὑπάρχει τὸ ἡμᾶς *ΕΝ*διαφέρον ». Ἐν δὲ σελ. 208 ἀναλύων τὸν διάλογον « Παρμενίδην » λέγει: « Γνωστικά, κυρίως δὲ ὄντολογικὰ προβλήματα, εἶνε ἀποκλειστικῶς τὸ περιεχόμενον τοῦ Παρμενίδου » καὶ « Ἠθικὰ προβλήματα δὲν θιγγάνονται ἐν τῷ Παρμενίδῃ ». Καὶ ἐν σελ. 143 ἀναλύων τὸν διάλογον « Κρατύλον » λέγει: « Ὁ διάλογος οὗτος πραγματεύεται γνωσιολογικὰ καὶ ὄντολογικὰ προβλήματα. Τὸ τέλος αὐτοῦ περιέχει στοχασμοὺς σημαντικοὺς διὰ τὴν (!) περὶ

ιδεῶν διδασκαλίαν». Ταῦτα σαφῶς δεικνύουσιν ὅτι ἡ μέθοδος τῆς πραγματείας, ἣ ὁ συγγραφεὺς ἠκολούθησε, δὲν εἶνε ἡ προσήκουσα.

Πλὴν τούτων καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις διαλόγοις τοῦ Πλάτωνος οὔτε ἠθικὰ μόνον ζητήματα συζητοῦνται, οὔτε, καὶ ὅπου συζητοῦνται, τελειωτικῶς ἐν αὐτοῖς ταῦτα λύονται. Διὸ ἀναλύων τοὺς διαλόγους ὁ συγγραφεὺς ἀναγκάζεται νὰ ἐπαναλαμβάνῃ πολλάκις τὰ αὐτά, νὰ ποιῆται λόγον περὶ φιλοσοφικῶν θεωρημάτων ἐκτὸς τοῦ προκειμένου προβλήματος τῆς ἠθικῆς κειμένων· οἷον περὶ κοσμολογικῶν, φυσικῶν, ψυχολογικῶν, διαλεκτικῶν, γνωσιολογικῶν καὶ ἄλλων θεωρημάτων τοῦ Πλάτωνος, περὶ χρονικῆς σειρᾶς τῶν διαλόγων, περὶ διαφορᾶς τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἔτι δὲ καὶ περὶ ἐπιδράσεως τῶν προγενεστέρων φιλοσόφων ἐπὶ τὸν Πλάτωνα, ὅτε ἤδη 65 σελίδας ἔχει γεγραμμένας περὶ τούτου. Ἀναγκάζεται νὰ εἰσέλθῃ εἰς συζητήσεις σοφῶν, δισταμένων καὶ μὴ συμφωνούντων ἀλλήλοις, περὶ ὧν αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς λέγει «αἱ διχογνωμίαι αὗται καθιστᾶσι φανερόν, ὅτι ἐπαρκῆ τεκμήρια πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος δὲν ὑπάρχουσι (σελ. 227). Ἡ μέθοδος αὕτη τοῦ συγγραφέως περισπᾷ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώσκοντος καὶ καθίστησιν αὐτῷ δυσχερέστατον νὰ εὕρῃ καὶ κρατήσῃ τὰ ἐξ ἐκάστου διαλόγου προκύπτοντα ἠθικὰ διδάγματα τοῦ Πλάτωνος καὶ νὰ συναρτήσῃ αὐτὰ εἰς ἓν συναφὲς καὶ ἁρμονικὸν ὅλον. Διὰ τοῦτο μετ' ἐκπλήξεως ὁ ἀναγνώστης ἀκούει τὸν συγγραφέα ἐπισφραγίζοντα τὰς ἀναλύσεις ταύτας διὰ τοῦ πορίσματος, ὅτι ὁ ἀναγνώστης παρηκολούθησε τὴν θεμελίωσιν, τὴν ἔγερσιν καὶ τὴν τελείωσιν τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου φιλοσοφικοῦ οἰκοδομήματος τοῦ Πλάτωνος, αὐτὸς δ' ὅμως ὁ ἀναγνώστης ἔχει τὴν συναίσθησιν ὅτι παρὰ πᾶσαν τὴν ἔντασιν τῆς προσοχῆς αὐτοῦ λίθους μόνον καὶ κεράμους καὶ ἄλλο ὑλικὸν πρὸς οἰκοδομὴν ἔχει συνειλεγμένον οὐχὶ

δὲ καὶ τέλειον καὶ μεγαλοπρεπὲς φιλοσοφικὸν οἰκοδόμημα τοῦ Πλάτωνος.

Τούτου τελείαν συναίσθησιν ἔχων καὶ ὁ συγγραφεὺς καὶ οἶονεὶ ἐπικουρῶν τῷ ἀναγνώστῃ ἐπισυνῆψεν ἐν Κεφαλαίῳ Ε΄ τῆς διατριβῆς αὐτοῦ «*συστηματικὴν ἐπισκόπησιν τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος*».

Τοῦτο δὲ τὸ κέφαλαιον εἶνε τὸ κυριώτατον τῆς ὅλης πραγματείας καὶ τὸ μάλιστα πρὸς τὸ πρόβλημα τοῦ διαγωνισμοῦ ἀνταποκρινόμενον. Ἀλλὰ τὸ κέφαλαιον τοῦτο λίαν βραχὺ ὄν, καταλαμβάνον 29 μόνον σελίδας ἐκ τῶν 314 τῆς ὅλης πραγματείας, δὲν δύναται νὰ παράσχη ἦν ἀξιοῖ τὰ Σούτσειον διαγώνισμα σαφῆ καὶ ἀκριβῆ τῆς ἠθικῆς τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφίας εἰκόνα. Πλὴν τούτου πραγματεύεται ὁ συγγραφεὺς ἐν αὐτῷ καὶ ζητήματα ἀλλαχοῦ τὴν προσήκουσαν θέσιν ἔχοντα. Ἐκτίθησι δὴλα δὴ ἐνταῦθα 1) τὴν ἀντίθεσιν Σοφιστῶν καὶ Σωκράτους, 2) τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν τῶν καλουμένων ἀτελῶν Σωκρατικῶν σχολῶν, τῆς Μεγαρικῆς, τῆς Κυνικῆς καὶ τῆς Κυρηναϊκῆς. Τούτων δὲ τὴν διδασκαλίαν ὤφειλεν ὁ συγγραφεὺς νὰ κατατάξῃ εἰς τὸ «*πρῶτον κέφαλαιον*» τῆς πραγματείας, ἐν ᾧ ἐξετάζει «*τὴν Ἑλληνικὴν ἠθικὴν πρὸ τοῦ Πλάτωνος*».

Υπολείπονται 20 μόνον σελίδες πρὸς συστηματικὴν ἔκθεσιν τῆς ἠθικῆς τοῦ Πλάτωνος. Ἀλλὰ καὶ τούτων τὸ περιεχόμενον δὲν εἶνε τὸ προσδοκώμενον. Ἐν ταῖς 20 ταύταις σελίσι πραγματεύεται ὁ συγγραφεὺς 1) «*περὶ τοῦ ἠθικοῦ χαρακτήρος τῆς ὅλης Πλατωνικῆς φιλοσοφίας*», 2) «*περὶ τοῦ ἀγαθοῦ*» καὶ 3) «*περὶ τῆς ἀρετολογίας τοῦ Πλάτωνος*».

Ἐν τῷ 1) διδάσκει ὁ συγγραφεὺς τὰ ἐξῆς δυσξύμβλητα: ὅτι ὁ Πλάτων μεταβάλλει τὸ παρὰ τῷ Σωκράτει γνωστικὸν πρόβλημα εἰς ὄντολογικὸν (σελ. 262), ὅτι «*διεκρίθη τὸ ὄν ἀπὸ τῆς γενέσεως καὶ ἡ ἠθικὴ διαρχία γενομένη γνωστικὴ κατέστη νῦν καὶ ὄντολογικὴ*» (σελ. 263), ὅτι ὁ χωρισμὸς

τοῦ ὄντος ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου καὶ ἡ μόνον διὰ τοῦ νοῦ θεωρία αὐτοῦ ἀποτέλεσμα ἀπαραίτητον ἔσχε καὶ τὸν ἀνθρωπολογικὸν δυῖσμον (σελ. 263), ὅτι ὁ Πλάτων « δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπερικήσῃ τὴν διαρχίαν ἀναγνωρίσας πρὸς τούτω τὸ μὴ ὄν, τὴν ἀνάγκην, τὸ ἄπειρον, ἀρχὴν τοῦ κακοῦ καὶ δούς προσέτι τούτω καὶ ἔκφρασιν ψυχολογικὴν καὶ κοσμολογικὴν διὰ τῆς κακῆς ψυχῆς τοῦ κόσμου, ἣν ἔθετο ἐναντίαν πρὸς τὴν ἀγαθὴν περιορίσας οὕτω, ἵνα ἐξηγήσῃ (!) τὸ κακόν, τὴν δύναμιν τοῦ ὑπερτάτου ἀγαθοῦ ὄντος. Τὸ διαρχικὸν λοιπὸν ἀξίωμα, ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ συγγραφεὺς, ἠθικὴν ἔχον τὴν γένεσιν (!) καθώρισε τὴν ἐξέλιξιν ὅλης τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας (σελ. 264). Ὁ συγγραφεὺς ἀντὶ σαιροῦς τῶν ἠθικῶν τοῦ Πλάτωνος διανοημάτων ἐκθέσεως παρέταξεν ἡμῖν δυσνοήτους φιλοσοφικοὺς ὅρους. Τὸν αὐτὸν δὲ σκοτεινὸν τρόπον συνεχίζων λέγει, ὅτι ἐν μὲν τῇ πρώτῃ συνθετικῇ περιόδῳ ἔτεινεν ὁ Πλάτων νὰ χωρίσῃ αὐστηρῶς τὰς ἀντιθέτους ἀρχάς. Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν συνθετικὴν περιόδον ἀπαλλάσσεται τοῦ ἀδιαλλάκτου ἑλεατισμοῦ (!) καὶ πρὸς τοὺς Πυθαγορείους ἀποκλίνων « εἰσάγει τὴν σημαντικωτάτην ἔννοιαν τῆς μείξεως, δι' ἧς προσπαθεῖ νὰ συμβιβάσῃ τὰς διεστῶσας ἀρχάς, ἵνα ἀκριβῶς ἐρμηνεύσῃ τὰ φυσικὰ καὶ ἠθικὰ φαινόμενα ». Ἐκ τούτων συνάγει τόδε τὸ ὅλως ἀπροσδόκητον συμπέρασμα ὁ συγγραφεὺς. « Ὡστε, λέγει, δὲν δυνάμεθα μὲν καὶ ἐν τῇ ἠθικῇ τοῦ Πλάτωνος νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ συστήματος Πλατωνικῆς ἠθικῆς ὑπὸ τὴν στενὴν ἔννοιαν κλειστῆς καὶ σταθερᾶς καὶ ἐνιαίας ἀλληλουχίας δοξασιῶν, ἀλλὰ μόνον περὶ ἐξελέξεως. Κατὰ τὴν πορείαν ὅμως ταύτης σημειᾷ τινα ἔμειναν, λέγει, ἀμετάβλητα οἷον ἡ διαρχία, ὁ ταυτισμὸς ἀγαθοῦ καὶ εὐδαιμονίας, ἡ θέσις τοῦ ἀγαθοῦ ὡς τῆς ὑψίστης γνωστικῆς, ὄντολογικῆς καὶ ἠθικῆς ἀρχῆς, ὡς τοῦ ἐνός καὶ θείου, ἡ ὑπεροχὴ τοῦ νοῦ καὶ τῆς ἐπιστήμης ... »

Ἄλλὰ καὶ ταῦτα μόνον μὴ δὲν εἶνε ἐπαρκῆ πρὸς συγκρότησιν ἠθικοῦ συστήματος;

Τέλος δ' ἐξετάζων ἑαυτὸν ὁ ἀναγνώστης, τί ἔμαθε περὶ τοῦ ἠθικοῦ χαρακτήρος τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας, οὐδὲν σαφές καὶ ὠρισμένον εὐρίσκει.

Ἡ αὐτὴ ἀσάφεια κρατεῖ καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις δυσὶν ἄρθροις τοῦ Ε'. κεφαλαίου, ἤτοι ἐν τοῖς ἄρθροις «περὶ τοῦ ἀγαθοῦ» καὶ «περὶ ἀρετολογίας τοῦ Πλάτωνος».

Ἐν τῷ δευτέρῳ ἄρθρῳ, ὃ φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «Τὸ ἀγαθόν» (σελ. 266), συγκρίνει ὁ συγγραφεὺς τὴν κατὰ Δημόκριτον, Σωκράτην καὶ τοὺς Κυνικοὺς ἔννοιαν τῆς εὐδαιμονίας πρὸς τὴν τοῦ Πλάτωνος. Κατὰ τὸν συγγραφέα ὁ Πλάτων κατ' ἀρχὰς ἀντελαμβάνετο τοῦ ἀγαθοῦ ὡς ὁ Σωκράτης· εἶτα δ' ὅμως προέβη εἰς τὸν ὄντολογικὸν διχασμὸν ὄντος καὶ μὴ ὄντος. Ὁ ἀπὸ τῶν Ὀρφικῶν καὶ Πυθαγορείων ληφθεὶς ἀνθρωπολογικὸς δυῖσμός ἐχώρισε, λέγει, τὸν ἄνθρωπον εἰς σῶμα καὶ ψυχὴν. Ἐν ὅσῳ ἡ ψυχὴ εἶνε τεθαμμένη ἐν τῷ σώματι, τελεία εὐδαιμονία δὲν εἶνε δυνατὴ τῷ ἄνθρωπῳ. Αὕτη κεῖται πλέον πέραν (γρ. πέρα) τοῦ παρόντος βίου. Μετὰ θάνατον, ὅποτε ἡ ψυχὴ ἐλευθεροῦται, ὑπάρχει ἐλπίς ὅτι ἡ δικαία ψυχὴ θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν θεῖον κόσμον, ἐξ οὗ ἐξέπεσεν. Ἡ μόνη ἄρα σωτηρία εἶνε ἡ ἀποστροφή ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τοῦ σώματος, ἡ κάθαρσις τῆς ψυχῆς. «Οὕτως, συμπεραίνει ὁ συγγραφεὺς, ἡ ὄντολογικὴ διαρχία ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς ὀρφικοπυθαγορείους (!) περὶ ψυχῆς θεωρίας μετέθηκαν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν πέραν (γρ. πέρα) τῆς παρούσης ζωῆς καὶ ἐποίησαν τὸν Πλάτωνα ἀπόστολον τῆς ἀποστροφῆς ἀπὸ τῶν ἐπιγείων. Ἡ δὲ διδασκαλία αὕτη ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν περιορισμὸν τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως καὶ τῆς τελείας ἀρετῆς ἐν μιᾷ τάξει ἀνθρώπων, ἐπιτηδεῖως πρὸς τοῦτο τρεφομένων καὶ παιδευομένων, εὐροῦσα βρα-

δύτερον τὰς καταλλήλους κοινωνικάς καὶ πνευματικάς συνθήκας ἐπενήργησε βαθέως καὶ ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ βίου καὶ ἐνιαχοῦ μέχρι σήμερον ἐπενεργεῖ (σελ. 269).

Ἄλλ' ὁ Πλάτων, προστίθῃσιν ὁ συγγραφεὺς, δὲν παρεμεινεν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ταύτῃ· διότι ἡ διαρχία ἐγέννησεν αὐτῷ μεγίστας δυσχερείας, κατέστησε δυσχερεσιτάτην τὴν συσχέτισιν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων.

Πρῶτον μὲν λοιπὸν τὸ πρόβλημα τοῦ γνωστικοῦ δυϊσμοῦ ἀναγκάζει τὸν Πλάτωνα νὰ δεχθῆ ἤδη ἐν τῷ Μένωνι, τὴν ὑπαρξιν ὀρθῆς δόξης ἄνευ ἐπιστήμης. Εἶτα προσπαθῶν ἐν τοῖς κριτικοῖς διαλόγοις νὰ δικαιολογήσῃ καὶ στηρίξῃ τὴν ὄντολογικὴν διαρχίαν ἠναγκάσθη νὰ προσδώσῃ τοῖς εἶδεσι κίνησιν, ζωὴν, ἀλληλεπίδρασιν (!). Ταυτοχρόνως δὲ ἡ τάσις πρὸς συμβιβασμὸν ἐκδηλοῦται καὶ ἐν τούτῳ, ὅτι τὸ αἰσθητόν, ἅπας ὁ περιβάλλων ἡμᾶς κόσμος, ἄρχεται προσλαμβάνων μείζονα καὶ θετικωτέραν σημασίαν (!). Ἀποτέλεσμα τέλος τοῦ συμβιβασμοῦ τούτου εἶνε, ὅτι ὁ φιλόσοφος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ ἀσκητικοῦ ἰδεώδους (!) ».

Καὶ παραμένει μὲν πάντοτε ἡ τελεία εὐδαιμονία καὶ τὸ ὑψιστὸν ἀγαθὸν πέραν (sic) τοῦ παρόντος βίου καὶ ἐν τῷ νοητῷ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ ὁ αἰσθητὸς κόσμος γίνεταί αἰθριώτερος, ὁ βίος ἐπὶ γῆς δὲν εἶνε πάντως ἀπορριπτέος.

Τὴν θνητὴν φύσιν περιπολοῦσι κακὰ ἐξ ἀνάγκης· διὸ πρέπει νὰ πειρᾶται τις νὰ φεύγῃ ἐντεῦθεν, ἀλλ' ἡ φυγὴ νῦν (καὶ ἐν τῷ Θεαιτήτῳ ἔτι) δὲν γίνεται διὰ θανάτου καὶ καθάρσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς ὁμοιώσεως πρὸς τὸν θεὸν κατὰ τὸ δυνατόν. Οὔτε ἡ ἡδονὴ οὔτε ἡ φρόνησις καθ' ἑαυτὴν εἶνε τὸ ἀγαθόν. Τὸ ἀγαθὸν εἶνε προῖόν μείξεως τῶν ὑψίστων καλαισθητικῶν καὶ γνωστικῶν στοιχείων, τῆς συμμετρίας καὶ τάξεως, τοῦ νοῦ καὶ τῆς φρονήσεως, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν, τῶν καθαρῶν ἡδονῶν. Καταλήγει δὲ ὁ συγγραφεὺς

εἰς τὸ ἥκιστα ἠτιολογημένον συμπέρασμα: « *Εὕρομεν λοιπὸν τὴν πορείαν, ἣν ἡ Πλατωνικὴ ἠθικὴ ἐξελισσομένη παραλλήλως καὶ τῇ λοιπῇ Πλατωνικῇ φιλοσοφίᾳ διέτρεξεν* » (σελ. 272).

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ ἄρθρῳ τοῦ Ε' κεφαλαίου « *περὶ τῆς Πλατωνικῆς ἀρετολογίας* » διδάσκει ὁ συγγραφεὺς ὅτι κατὰ τὸν Σωκράτην γνῶσις καὶ ἀρετὴ, ἀρετὴ καὶ εὐδαιμονία εἶνε σχεδὸν ταῦτοσήμαντοι, ἔτι δὲ πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ εἶνε μία καὶ μίονη, ὡς ἀναγόμεναι εἰς τὴν γνῶσιν, καὶ ἐπομένως ἡ ἀρετὴ εἶνε διδακτὴ. Ὁ Πλάτων τὰ διδάγματα τοῦ Σωκράτους ὀλίγον κατ' ὀλίγον μετέβαλεν ἀναγνωρίσας καὶ ἀρετὴν ἐκ συνηθείας καὶ ὀρθῆς δόξης πηγάζουσαν. Τὴν δὲ περὶ ἀρετῆς διδασκαλίαν ἐστήριξεν ἐπὶ τῆς ψυχολογίας καὶ ὥρισε τὰς 4 κυρίως ἀρετάς, σοφίαν, ἀνδρείαν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην. Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς ψυχολογικῆς θεμελιώσεως τῶν ἀρετῶν εἶνε, λέγει, ὅτι ἡ παρὰ Σωκράτει ἐνόηθη τῆς ἀρετῆς διασπᾶται παρὰ Πλάτωνι διότι ὁ Πλάτων δέχεται κατὰ τὸν συγγραφέα, ὅτι ὑπάρχει φύσει ἀντίθεσις σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας καὶ ὅτι ἀνδρεία δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἄνευ φρονήσεως ὡς ἐν τοῖς θηρίοις καὶ τοῖς παιδίοις, ἔτι δὲ οὐδαμῶς ἀποκλείεται ἡ πιθανότης στάσεως τῶν δύο κατωτέρων καὶ σωματοειδῶν μορίων τῆς ψυχῆς κατὰ τοῦ θεοῦ λογιστικοῦ (σελ. 277-8).

« Ἐν τῇ ὑστέρῳ περιόδῳ τὸ μέτριον καὶ τὸ σύμμετρον γίνονται πολλῶ σημαντικώτερα ἐν τῇ ἠθικῇ καὶ κατέχουσι τὴν ὑψίστην θέσιν ἐν τῇ μείξει τοῦ ἀγαθοῦ. Ἡ κακία γεννᾶται ἢ δ' ὑπερβολῆς ἢ δι' ἐλλείψεως ἀπὸ τοῦ μετρίου. Αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι αἴ τε πρακτικαὶ καὶ αἱ ἠθικαὶ διὰ τοῦ μετρίου πάντα τὰ ἀγαθὰ ἀπεργάζονται ». Ἡ ἀρετὴ εἶνε ὁ ὑψιστος σκοπὸς τοῦ βίου, σκοπὸς αὐτοτελής, ἅτε ἐγκλείων ἐν ἑαυτῷ τὴν εὐδαιμονίαν διὰ τοῦτο ὑπὸ πάσης ἀνθρωπίνης κοινωνίας πρέπει νὰ ἐπιδιώκηται. Ἡ τοῦ Πλάτωνος πολιτεία εἶνε ἡ ἐνσάρκωσις τῆς Πλατωνικῆς ἠθι-

κῆς, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἠθικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν. Ἄλλ' ὁ Πλάτων ἐκ πείρας ἐπίσθη ὅτι τὸ ἐν τῇ «*Πολιτεία*» διατυπωθὲν ἰδεῶδες ἤρμοξε μᾶλλον εἰς θεοὺς ἢ εἰς ἀνθρώπους· διὰ τοῦτο ἐπεχείρησεν ἐν τοῖς «*Νόμοις*» νὰ διατυπώσῃ τὸ ὀριστικὸν πρότυπον τῆς ἀρίστης κατ' ἀνθρώπον πολιτείας (σελ. 280).

Ἐκ τῆς ἀναλύσεως ταύτης τοῦ Ε' καὶ κυριωτάτου τῆς διατριβῆς κεφαλαίου συνορῶμεν ὅτι ὁ συγγραφεὺς οὐδ' ἐν αὐτῷ κατώρθωσε νὰ παράσῃ ἡμῖν καθαρὰν καὶ εὐκρινῆ τῆς ἠθικῆς τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφίας εἰκόνα.

Ἐν δὲ τῷ Γ' καὶ τελευταίῳ κεφαλαίῳ ἐξετάζει ὁ συγγραφεὺς ἐν σελίσιν ἐξήκοντα καὶ ἑπτὰ (σελ. 281-314) τὴν τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος ἐπίδρασιν ἐπὶ τὰ μετὰ ταῦτα φιλοσοφικὰ συστήματα.

Τὴν ἐπίδρασιν ταύτην ἀνίχνευσεν ὁ συγγραφεὺς μόνον ἐν τῇ παλαιᾷ Ἀκαδημαίᾳ, ἐν τοῖς φιλοσοφικοῖς συστήμασι τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Ἐπικούρου, τῶν Στωϊκῶν, τῶν νέων Πλατωνικῶν καὶ ἐν τῷ Χριστιανισμῷ. Τὴν ἀνίχνευσιν ταύτην δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπεκτείνῃ καὶ ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ μέσου αἰῶνος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων ἀρκεσθεὶς μόνον εἰς τὰ βραχέα ταῦτα: «Ἡ ἠθικὴ διανόησις τοῦ Πλάτωνος μεταδοῦσα τὰ πρωτοτυπώτατα καὶ γνησιώτατα στοιχεῖα αὐτῆς τῇ Χριστιανικῇ Θρησκείᾳ καὶ οὕτως εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ νέου κόσμου συντελέσασα ἐπενεργεῖ ἐπὶ τὰς ἀνθρωπίνας κοινωνίας μέχρι σήμερον».

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως γεγραμμένα δὲν εἶνε πάντα ἀκριβῆ. π. γ. «Οἱ Ἐπικούρειοι, λέγει, ἐτίθεντο ὡς ὕψιστον ἀγαθὸν τὴν ἡδονήν». Παραπέμπει δὲ εἰς Διογένην τὸν Λαέρτιον βιβλ. Ι' ἐδ. 34. Ἄλλ' ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ δὲν λέγεται ὅτι οἱ Ἐπικούρειοι ἐτίθεντο τὴν ἡδονὴν ὡς ὕψιστον ἀγαθόν, ἀλλ' ὅτι οὗτοι λέγουσι «πάθη εἶναι δύο ἡδονὴν καὶ ἀλγηδόνα, ἰστάμενα

περὶ πᾶν ζῶον· καὶ τὴν μὲν οἰκείον, τὴν δὲ ἀλλότριον· δι' ὧν κρίνεσθαι τὰς αἰρέσεις καὶ τὰς φυγὰς». Ἐγγύτερα πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως γεγραμμένα εἶνε τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ Ι' ἐδ. 128, ἐνθα ὁ Ἐπίκουρος λέγει πρὸς τὸν Μεννοικέα «καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἡδονὴν ἀρχὴν καὶ τέλος λέγομεν εἶναι τοῦ μακαρίως ζῆν, ταύτην γὰρ ἀγαθὸν πρῶτον καὶ συγγενικὸν ἔγνωμεν καὶ ἀπὸ ταύτης καταρχόμεθα πάσης αἰρέσεως καὶ φυγῆς καὶ ἐπὶ ταύτην καταντῶμεν ὡς κανόνι τῷ πάθει πᾶν ἀγαθὸν κρίνοντες». Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ῥῆσις δεικνύει ὅτι τὴν ἡδονὴν ὁ Ἐπίκουρος δὲν δέχεται ὡς ὑψιστον ἀγαθόν, ἀλλὰ μόνον ὡς κανόνα, ὡς κριτήριον αἰρέσεως καὶ φυγῆς. Ὑψιστον ἀγαθόν(=τοῦ μακαρίως ζῆν τέλος) εἶνε, λέγει ὁ Ἐπίκουρος, «ἢ τοῦ σώματος ὑγίεια καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἀταραξία. Τούτου γὰρ χάριν ὅπαντα πράττομεν, ὅπως μὴτ' ἀλγῶμεν μῆτε ταρβῶμεν· ὅταν δ' ἀπαξ τοῦτο περὶ ἡμᾶς γένηται, λύεται πᾶς ὁ τῆς ψυχῆς χειμῶν, οὐκ ἔχοντος τοῦ ζῶου βαδίζειν ὡς πρὸς ἐνδέον τι καὶ ζητεῖν ἕτερον, ᾧ τὸ τῆς ψυχῆς καὶ τὸ τοῦ σώματος ἀγαθὸν συμπληρωθήσεται· τότε γὰρ ἡδονῆς χρεῖαν ἔχομεν, ὅταν ἐκ τοῦ μὴ παρεῖναι τὴν ἡδονὴν ἀλγῶμεν· ὅταν δὲ μὴ ἀλγῶμεν, οὐκ ἔτι τῆς ἡδονῆς δεόμεθα· καὶ διὰ τοῦτο καὶ οὐ πᾶσαν ἡδονὴν αἰρούμεθα, ἀλλ' ἔστιν ὅτε πολλὰς ἡδονὰς ὑπερβαίνομεν, ὅταν πλεῖον ἡμῖν τὸ δυσχερὲς ἐκ τούτων ἔπηται· καὶ πολλὰς ἀλγηδόνας ἡδονῶν κρείττους νομίζομεν, ἐπειδὴν μείζων ἡμῖν ἡδονὴ παρακολουθῆ, πολὺν χρόνον ὑπομείνασι τὰς ἀλγηδόνας. Πᾶσ' οὖν ἡδονή, διὰ τὸ τῆ φύσει ἔχειν οἰκείως, ἀγαθόν, οὐ πᾶσα μὲν τοι αἰρετή· καθάπερ καὶ ἀλγηδῶν πᾶσα κακόν, οὐ πᾶσα δὲ φευκτὴ αἰεί». (Διογ. Λαερτ. Ι', 128 κ. ἐξ.).

Καὶ ἡ παραπομπὴ τοῦ συγγραφέως εἰς Δ. Λ. Ι', 128 δὲν κυροῖ τὰ παρὰ τοῦ συγγραφέως λεγόμενα ἐν σελ. 299,

ὅτι δῆλα δὴ ὄρος μεγέθους τῶν ἡδονῶν εἶνε ἢ ἔλλειψις ἄλ-
γους, ἢ παντὸς τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξαίρεσις.

Τὴν δ' ἐπὶ τοὺς Στωϊκοὺς ἐπίδρασιν τῆς Πλατωνικῆς
ἠθικῆς περιορίζει ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ περὶ ἀρετῆς διδα-
σκαλίᾳ τῶν Στωϊκῶν.

Τὴν δὲ ἐπὶ τὸν Χριστιανισμὸν ἐπίδρασιν τῆς τοῦ Πλά-
τωνος ἠθικῆς φιλοσοφίας δὲν κατώρθωσεν ὁ συγγραφεὺς
νὰ παραστήσῃ σαφῶς καὶ ἀκριβῶς. Τὰ ὀλίγα, ἅπερ περὶ
ταύτης λέγει, εἶνε ἀόριστα καὶ ἄνευ στενῆς λογικῆς συνα-
φείας. Τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Πλάτωνος ἐπὶ τὸν Χριστιανισμὸν
ὀνομάζει ἐπηρεασμὸν!

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν μεθοδικῶν ἐλαττωμάτων τῆς
πραγματείας. Ἐὰν δ' ἐξετάσωμεν νῦν τὸ πραγματικὸν αὐτῆς
περιεχόμενον καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ, προσκό-
πτομεν πρὸς ἐλλείψεις οὐκ ὀλίγας, οἷον πρὸς ἐσφαλμένας
τῶν πραγμάτων ἀντιλήψεις, πρὸς ἀνεπιτυχεῖς ἀποδόσεις
τῶν Ἑλληνικῶν κειμένων, εἰς παραδοξολογίας καὶ ἀτοπίας,
εἰς ξενισμούς, εἰς λεκτικὰς ἀνωμαλίας, εἰς ἀδυναμίαν περὶ
τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Ἐσφαλμένα τῶν πραγμάτων ἀντιλήψεις.

Ὁ συγγραφεὺς ποιεῖται λόγον (σελ. 60) περὶ ἐντοπισμοῦ
δύο περὶ κόσμου ἀντιλήψεων, θεολογικῆς καὶ φυσικῆς. Καὶ
τὴν μὲν θεολογικὴν ἐντοπίζει ἐν τῇ μητρὶ Ἑλλάδι, τὴν δὲ
φυσικὴν ἐν ταῖς ἀποικίαις. Ἡ τοῦ συγγραφέως ὑπόθεσις
δὲν ἔχει τὴν ἱστορίαν συνάδουσαν. Διότι καὶ ἐν ταῖς ἀποι-
κίαις βλέπομεν τὸν θεολογικὸν χαρακτῆρα, ὡς π. γ. παρὰ
τῷ Ξενοφάνει καὶ τῷ Πυθαγόρᾳ. Ἐπειτα πῶς δύναται νὰ
γένηται λόγος περὶ φιλοσοφίας ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι,
καθ' ὃν χρόνον ἐμφανίζεται καὶ ἀναπτύσσεται ἐν ταῖς Ἰω-

νικαῖς ἀποικίαις ἢ φιλοσοφία; Ἡ ὑπόθεσις τοῦ συγγραφέως θὰ εἶχε λόγον, ἂν εἴχομεν συγχρόνως ἔν τε τῇ μητρὶ Ἑλλάδι καὶ ταῖς ἀποικίαις φιλοσοφήματα παραλλήλως βαίνοντα. Ἄλλ' ἡμεῖς βλέπομεν ὅτι ἐν μὲν τῇ κυρίως Ἑλλάδι ἔχομεν μυθολογίαν καὶ μυστηριακὰς τελετουργίας, ἐν δὲ ταῖς ἀποικίαις φιλοσοφίαν. Ἄλλὰ μήπως καὶ ἐν ταῖς ἀποικίαις δὲν ὑπῆρχεν καὶ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς φιλοσοφίας καὶ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν αὐτῆς ἢ μυστηριακὴ διακώησις;

Ὁ συγγραφεὺς ἐν σελίδι 63 τ. παρίσταται φρονῶν ὅτι ἡ διαφθορὰ τοῦ βίου τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τοῦ πρακτικοῦ βίου ἀφωρμήθη καὶ εἰσῆλθεν εἶτα εἰς τὸν θεωρητικόν. Ἄλλ' ὁ τῶν Σοφιστῶν τρόπος ἄλλα μὲν διδασκόντων, ἄλλα δ' ἐν τῇ πράξει ποιούντων δεικνύει ὅτι ὁ πρακτικὸς βίος ἦτο ἔτι τοσοῦτον ἠθικός, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἀνηθικούς ἀρχὰς διδάσκοντες δὲν ἀπεμακρύνοντο ἐν τῷ βίῳ ἀπὸ τοῦ χρηστοῦ βίου τοῦ λαοῦ καὶ ἐδείκνυον ὅτι δὲν εἶχον συναίσθησιν τῶν ἀνατρεπτικῶν διδαγμάτων αὐτῶν. Καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ἀντιφάσκων πρὸς ἑαυτὸν βεβαιοῖ ἡμᾶς ὀλίγον κατωτέρω ὅτι ὁ λαὸς ἐτήρησε τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν πίστιν εἰς δυνάμεις, κανονίζούσας τὸν ἀνθρώπινον βίον, τὴν πίστιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸ δίκαιον κτλ. καὶ ὅτι ἀντέδρα κατὰ τῶν ἀποπειρῶν πρὸς διαστροφὴν τῆς πατρίου θρησκείας, πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς ἀντιδράσεως καὶ ἀποστροφῆς τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν ἀποπειρῶν τούτων ἐπάγεται τὰς ἐπὶ ἀθείᾳ καταδίκας τοῦ Ἀναξαγόρου καὶ τοῦ Πρωταγόρου (σελ. 77 κ. ἐξ.).

Ἐν σελ. 64. Τοὺς Σοφιστὰς θεωρεῖ ὁ συγγραφεὺς οὐχὶ ὡς γενεσιουργὸν αἰτίαν, ἀλλ' ὡς σύμπτωμα ὠρισμένων κοινωνικῶν καταστάσεων καὶ διαθέσεων. Πρὸς τὴν γνώμην αὐτοῦ ταύτην ἀντίθετον ἔχει ὁ συγγραφεὺς τὸν Πλάτωνα, ὡς δεικνύει καὶ τὸ ἐκ τῶν Νόμων τοῦ Πλάτωνος σελ. 889 Ε

χωρίον, ὅπερ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς παρατίθησιν ἐν σελίδι 75 τῆς διατριβῆς αὐτοῦ.

Ἡ διαφθορὰ τοῦ ἠθικοῦ βίου συνέχεται μετὰ τῆς ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ καταπτώσεως τῆς θρησκείας. Τὴν δὲ κατάπτωσιν ταύτην ἐπήνεγκεν ἔνθεν μὲν ἡ αὐξηθεῖσα πείρα τοῦ λαοῦ, ἣτις ἐδείκνυεν ἐν τοῖς συμβαίνουσι κατὰ τὸν βίον τὸ ἀσύστατον τῶν πολυθεϊκῶν δοξασιῶν, ἔνθεν δὲ ἡ προϊούσα διανοητικὴ ἀνάπτυξις, ἣτις διὰ τοῦ στόματος τοῦ Ξενοφάνους, τοῦ Ἡρακλείτου, τοῦ Ἀναξαγόρου καὶ διὰ τῆς προόδου τῶν ἀστρονομικῶν καὶ φυσικῶν γνώσεων κατέρριψε τὴν πίστιν τοῦ λαοῦ, ἐφ' ἣ ἠδράζετο ἡ τοῦ λαοῦ ἠθικὴ. Ὡστε δὲν ἦσαν οἱ Σοφισταὶ σύμπτωμα, ὡς ἀποφαίνεται ὁ συγγραφεὺς, ἀλλὰ προῖον τῆς ἐμπειρικῆς καὶ θεωρητικῆς ἀναπτύξεως.

Καὶ ἡ ἐρμηνεία, ἣν ὁ συγγραφεὺς δίδωσιν εἰς τὴν διδασκομένην ὑπὸ τῶν Σοφιστῶν ἀρετὴν, ὡς μὴ πω ἔχουσαν ἠθικὴν σημασίαν, ἀλλὰ σημαίνουσαν κυρίως ἀνάπτυξιν τοῦ νοῦ, δὲν εἶνε ἀκριβής. Ὁ συγγραφεὺς ὤφειλε νὰ ἐνθυμηθῇ τὸν περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας μῦθον τοῦ Προδίκου, τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ περὶ τοῦ πλούτου, ὅτι καθ' ἑαυτὸν ὁ πλοῦτος οὔτε ἀγαθός ἐστίν οὔτε κακός, ἀλλ' ἀγαθὸν ἢ κακὸν καθίστησι τὸν πλοῦτον ἡ χρῆσις αὐτοῦ, ἔτι δὲ τὰς ἐπαγγελίας τοῦ Πρωταγόρου, ὅτι ποιεῖ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καθ' ἑκάστην ἡμέραν βελτίονας ἑαυτῶν, ὅτι δὲν ἐθεώρει πᾶσαν ἡδονὴν ἀγαθόν, ἀλλὰ μόνον τὴν ἐκ τοῦ καλοῦ πηγάζουσαν, οὐδὲ πάντα πόνον κακόν, ἀλλὰ τὸν ἐξ αἰσχροῦν πράξεων πόνον. Ἐτι δ' ἦτιον ἔπρεπε νὰ διαφύγῃ τὴν μνήμην αὐτοῦ ὁ περὶ αἰδοῦς καὶ δίκης μῦθος τοῦ Πρωταγόρου: Ὁ μὴ μετέχων αἰδοῦς καὶ δίκης οὐ μόνον μέλος τῆς κοινωνίας δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκβάλληται αὐτῆς καὶ ν' ἀποκτείνηται ὡς λύμη τῆς πόλεως. Καὶ ὁ Ἰππίας παρίστησι τὸν Νέστορα διδάσκοντα τὸν Νεοπτό-

λεμον πάμπολλα καὶ πάγκαλα νόμιμα. Ὡστε τὸ περιεχόμενον τῆς ὑπὸ τῶν Σοφιστῶν διδασκομένης ἀρετῆς δὲν ἦτο μόνον ἡ ἀσκησις τῆς νοητικῆς ἰκανότητος, ὡς λέγει ὁ συγγραφεὺς, ἀλλὰ καὶ ἡ μόρφωσις τοῦ ἤθους.

Καὶ ἡ ἐπομένη περὶ Σοφιστῶν ἀπόφανσις τοῦ συγγραφέως δὲν καταστοχάζεται τοῦ ὀρθοῦ. Φρονεῖ δῆλα δὴ ὅτι ἡ νεότης ἐπεθύμει νὰ μάθῃ παρὰ τῶν Σοφιστῶν, εἰ ἔχων τις τὴν δύναμιν νὰ μεταβάλῃ τὰ καθεστῶτα πρὸς ἴδιον ὄφελος δικαιουῖται νὰ πράξῃ τοῦτο μηδὲν μήτε σεβόμενος μήτε φοβούμενος. Τὰς τάσεις ταύτας εὔρον, λέγει ὁ συγγραφεὺς, οἱ Σοφισταὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, οὗτοι δὲ οὐδὲν ἄλλο ἔπραξαν ἢ εὔρον καὶ ἔδωσαν αὐταῖς τὴν κατάλληλον θεωρητικὴν διατύπωσιν.

Πρὸς ταῦτα παρατηροῦμεν ὅτι τάσις ὑπῆρχε τῶν φιλομαθῶν καὶ φιλοδόξων νέων πρὸς μάθησιν καὶ κτῆσιν δεξιότητος πρὸς ἀνύψωσιν αὐτῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ, τὸ περιεχόμενον ὅμως τῆς διδασκαλίας, ἣτις ἔμελλε νὰ θεραπεύσῃ τοὺς πόθους αὐτῶν, ἐλάμβανον παρὰ τῶν διδασκάλων, οἷον οὗτοι παρεῖχον αὐτὸ ταῖς μαθηταῖς.

Καὶ τὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Σωκράτους δὲν ἐκτίθενται προσηκόντως οὐδὲ σαφῶς. Συχνάκις ὁ ἀναγινώσκων εὕρεται πρὸ συμπερασμάτων ἀδικαιολογήτων.

Ἐν σελίδι 257 ἀποφαίνεται ὁ συγγραφεὺς, ὅτι « αἱ θεωρητικαὶ ἀρχαὶ τοῦ κυνισμοῦ εἶνε πᾶσαι Σωκρατικαὶ καὶ Πλατωνικαί ». Ταῖς ἀρχαῖς δὲ τοῦ κυνισμοῦ συναριθμεῖ ὁ συγγραφεὺς καὶ τὴν ἀπάρνησιν τοῦ πολιτισμοῦ, τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸν φυσικὸν βίον καὶ τὴν καταφρόνησιν πάσης παντὸς εἶδους ἡδονῆς. Ὡστε καὶ ταῦτα εἶνε κατὰ τὸν συγγραφεῖα Σωκρατικὰ καὶ Πλατωνικά!

Καὶ τὸ πόρισμα τοῦ συγγραφέως εἶνε ἀδιανόητον διότι πῶς νοητέον τόδε; « Τὸ φαινόμενον, ὅτι τὸ κυνικὸν ἰδεῶδες εἶνε ὅλως ἰδιάζον καὶ διάφορον τοῦ Σωκρατικοῦ καὶ τοῦ

Πλατωνικοῦ, ἐξηγεῖται μόλις ἀναζητήση τις τὸ περιεχόμενον τοῦ πάσαις ταῖς Σχολαῖς κοινου ὄρου πρὸς δήλωσιν τοῦ ὑψίστου ἀγαθοῦ, τῆς εὐδαιμονίας »;

Ἄνεπιτυχεῖς ἀποδόσεις Ἑλληνικῶν κειμένων.

Σελ. 44. Τὸ Δημοκρίτειον « Αἱ μεγάλαι τέρψεις ἀπὸ τοῦ θεᾶσθαι τὰ καλά τῶν ἔργων γίνονται » ἀποδίδωσιν ὁ συγγραφεὺς οὕτω: Τὸ ὑψίστον ἀγαθὸν εἶνε μὲν ἡδονή, ἀλλὰ ἡδονὴ νοητικὴ (νοοῦσα δηλαδὴ!), ἢ ἡδονὴ τοῦ νοητικοῦ νοῦ (ὑπάρχει καὶ νοῦς μὴ ἔχων τὴν ἰκανότητα τοῦ νοεῖν;).

Σελ. 134. Τὸ « χαίρειν τοῖς καλοῖς » ἀποδίδωσι διὰ τοῦ: τὸ γὰρ ἐπιθυμῆ τις τῶν καλῶν!

Αὐτ. « Ὁ Σωκράτης ἀμέσως ἀντικαθιστᾷ τὴν ἔννοιαν τῶν καλῶν διὰ τῶν ἀγαθῶν ». Θὰ παρελογίζετο ὁ Σωκράτης, ἐὰν ἐποίει τοῦτο. Ἄλλ' οὐ ποιεῖ τοῦτο, ἀλλ' ὑπάγει τὴν ἔννοιαν τοῦ καλοῦ εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ ἀγαθοῦ ὑποτιθέμενος ὅτι τὰ καλά εἰσι καὶ ἀγαθὰ. Αὕτη εἶνε ἡ ἔννοια τοῦ « Ἄρα λέγεις τὸν τῶν καλῶν ἐπιθυμοῦντα ἀγαθῶν ἐπιθυμητὴν εἶναι »;

Σελ. 139 κ. Τὸ συμπέρασμα τοῦ συγγραφέως, ὅτι ἐν τῷ « Μένωνι » ἡ διάνοια τοῦ Πλάτωνος « κατάρχεται τῆς ὑπερκοσμίου ἐκείνης πτήσεως, καθ' ἣν ὁ φιλόσοφος ἐθεάσατο τὸν νοητὸν κόσμον, τὰ ἀληθῆ ὄντα καὶ αὐτὸ τὸ ὑπέρτατον ἀγαθόν, τὸν ἥλιον τοῦ νοητοῦ κόσμου », δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸ συμπέρασμα αὐτοῦ τοῦ διαλόγου, ἐν ᾧ πάντα τὰ εἰρημένα καταλείπονται ἀμφίβολα μέχρι νεωτέρας ζητήσεως περὶ τῆς οὐσίας τῆς ἀρετῆς.

Σελ. 273. Ὁ Ξενοφῶν ἐν τοῖς χωρίοις, εἰς ἃ παραπέμπει ὁ συγγραφεὺς (Ἄπομν. III, 9, 1 ἐξ. IV, 2, 20. II, 6, 39. IV, 1, 3 ἐξ.), λέγει ὅτι κατὰ τὸν Σωκράτην ἅπαντες καὶ οἱ εὐφυέστεροι καὶ οἱ ἀμβλύτεροι τὴν φύσιν ὀφείλουσι γὰρ μαν-

θάνωσι καὶ νὰ μελετῶσι ταῦτα, ἐφ' οἷς ἂν ἀξιόλογοι βούλωνται γενέσθαι, ὅτι πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ μαθήσει τε καὶ μελέτῃ αὐξάνονται, ὅτι καὶ αἱ ἀρισταὶ δοκοῦσαι εἶναι φύσεις μάλιστα παιδείας δέονται. Ἴδου δὲ πῶς ἀποδίδωσι ταῦτα ὁ συγγραφεύς: « Ἐπειδὴ κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν πρακτικῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν οὐδενὶ εἶνε ἀπρόσιτος ἢ διδασκαλία καὶ ἄσκησις τῆς ἀρετῆς, ἔπεται ὅτι πάντες δύνανται νὰ γίνωσιν ἐνάρετοι καὶ εὐδαίμονες. Διότι παρεδέχτο μὲν διαφορὰν τινα τῆς φυσικῆς προδιαθέσεως ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ κατελόγιζε ταύτην μόνον εἰς εὐνοϊαν τῆς ἀρετῆς, ὅπου ὑπῆρχεν εὐνοϊκὴ τοιαύτη, χωρὶς νὰ θεωρῇ διὰ τοῦτο περιττὴν καὶ τὴν διὰ τῆς παιδείας ἐνίσχυσιν τῶν ἀγαθῶν προδιαθέσεων »!

Παραδοξολογίαι καὶ ἀτοπίαι.

Σελ. 31. « Τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως προσωποποιοῦσι θεοὶ τόσον οἴκειοι τοῖς ἀνθρώποις ». Οὐχὶ οἱ θεοὶ ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι προσωποποιοῦσι τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως ποιῶντες αὐτὰς θεοὺς.

Σελ. 31. « Τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη περιέχουσιν ἀκόμη καὶ τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ κόσμου τούτου, ἅς ὀνομάσωμεν αὐτὸν, τοῦ Ἰωνικοῦ »!.

Σελ. 32 Περὶ τῶν κατοίκων τῆς κυρίως Ἑλλάδος λέγει « Οἱ ἀποχειρωβίωτοι οὗτοι πενέσται, γεωργοὶ καὶ ποιμένες . . . ἔχουσιν ὅμως ἐμβαθύνει σοβαρώτερον εἰς τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς »!

Σελ. 33. « Ὁ ἀγρότης . . . ἐκ τῶν καταπιέσεων τῶν ἰσχυροτέρων . . . ἔχει διδαχθῆναι νὰ τιμᾷ μεγάλως καὶ ἑτέραν ἐννοϊαν ἠθικὴν » τὸ δίκαιον. Ἀλλ' ἐκ τῶν καταπιέσεων τῶν ἰσχυροτέρων δὲν διδάσκεται τις νὰ τιμᾷ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ τὴν ἰσχύν.

Σελ. 49. «Ὁ Δημόκριτος θεωρεῖ τὴν ἀρετὴν διδακτὴν ἢ τοῦλάχιστον ἀσκητὴν». Ἀλλὰ ταῦτα εἶνέ πως ἀντίθετα ἀλλήλοις ὡς θεωρία καὶ πράξις. Τοιαῦτα δὲν ἐδύνατο νὰ εἴπῃ ὁ Δημόκριτος. Ἡ ῥῆσις τοῦ φιλοσόφου τούτου, ἦν καὶ ὁ συγγραφεὺς παρέθηκεν ἀνεπιστάτως, ἔχει ὧδε. «Πλείονες ἐξ ἀσκήσιος ἀγαθοὶ γίνονται ἢ ἀπὸ φύσιος» (Ἄπ. 115.).

Σελ. 61. Ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἐλικνίσθη φερόμενος ἐπὶ τῶν πρώτων στοιχείου κτλ. ποιητικώτερον τοῦ δέοντος τοῦτο ἐκπεφρασμένον.

Αὐτὸ «Ἡ σύγκρουσις τῆς νοήσεως πρὸς τὰ πάθη, ἡ ἀδυναμία καὶ συντριβὴ τοῦ νοῦ ἐν τῷ ἀγῶνι μαρτυροῦσι περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ὁ ἀρχαῖος Ἀπτικὸς ἄνθρωπος ἀντελήφθη καὶ προσεπάθησε ν' ἀφομοιώσῃ καὶ ἔκρινε τὴν εἰσορμῶσαν νέαν ζωὴν»!

Σελ. 71. «εἰ καὶ ἡ ἐνταῦθα φερομένη αἰτιολογία τῆς ἀγνοίας εἶνε οὐχὶ τόσον τοῦ πράγματος ἐρμηνευτικὴ, τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τοῦ ἀγνωστικισμοῦ τούτου ἀπέναντι τοῦ θείου δύναται τις νὰ ἀνεύρῃ ἐν τῷ καθόλου κλονισμῷ τῆς πίστεως.»!!!

Σελ. 78. «Ἡ ἀντίδρασις τοῦ καθεστῶτος . . . καὶ ἡ πάλῃ τῶν δοξασιῶν μετέβαλεν ἀνεπαισθήτως εἰς προβλήματα τὰς μέχρι τοῦδε παραδεδεγμένας ἀξίας»!

Σελ. 130. «Ὁ Κρίτων» ὠρισμένως μαρτυρεῖ ἠθικὴν ἐξέλιξιν τοῦ Πλάτωνος, προηγμένην πέραν τοῦ σημείου ἐν ᾧ ἴστανται τὰ πρώτα ἔργα (τὰ συγγράμματα δῆλα δὴ τοῦ Πλάτωνος).

Σελ. 132. «Ἡ ἡμετέρα παρὰ τὸν Μένωνα ὀριζομένη ἔναρξις τῆς πρώτης συστηματικῆς . . . περιόδου τῆς πλατωνικῆς διανοήσεως»! Ἴσως ἤθελε νὰ εἴπῃ ὁ συγγραφεὺς: Ἡ ἀπὸ τοῦ Μένωνος ὑφ' ἡμῶν ὀριζομένη πρώτη συστηματικὴ περίοδος τῆς Πλατωνικῆς διανοήσεως.

Ἐν σελίδι 25 λέγει, ὅτι τὰ γλωσσικὰ εἶνε σημαντικώ-

τατα καὶ ἀσφαλέστατα τεκμήρια, ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ τὰ μόνα! Πῶς δὲν εἶνε τὰ μόνα, ὅποτε ταῦτα εἶνε τὰ σημαντικώτατα καὶ τὰ ἀσφαλέστατα;

Ἐν σελίδι 25 τίθησιν ὁ συγγραφεὺς ὡς νόμον: πᾶν σύστημα στοχασμῶν τὰ γενετικά αἷτια καὶ τὰς πηγὰς αὐτοῦ ἔχει ἐν τῇ προγενεστέρᾳ διανοήσει καὶ ἐν ταῖς κοινωνικαῖς συνθήκαις. Ἀλλ' ὀλίγον προβάς ἐπελάθετο τοῦ νόμου τούτου καὶ ἀπεφήνατο, ὅτι δὲν δικαιούμεθα ν' ἀποκλείσωμεν τὴν πιθανότητα, ὅτι ὁ Πλάτων ὡς δημιουργικὸς φιλόσοφος δυνατόν νὰ ἔχη ἐποικοδομήσῃ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς περιβαλλούσης αὐτὸν ζωῆς ἐμπνεόμενος. Ταῦτα δὲ λέγει ὁ συγγραφεὺς, ὅποτε ὀλόκληρον κεφάλαιον ἐκ σελίδων 89 ἔγραψε περὶ τῶν ἐν τῇ ἠθικῇ διανοήσει προδρομίων τοῦ Πλάτωνος.

Σελ. 46. Ὡς ἀπόδειξις, ὅτι ἡ ἠθικὴ τοῦ Δημοκρίτου ἀποτελεῖ σύστημα, φέρεται καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀποσπασμάτων, ἐν οἷς διατυποῦται!

Σελ. 255. Λέγει ὁ συγγραφεὺς «οὐ μόνον οὗτος (ὁ Σωκράτης), ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι, οἱ μονομερεῖς καλούμενοι Σωκρατικοί, εἶχον ὡς ἀφετηρίαν τὸν Σωκράτη.»! "Ὡστε ὁ Σωκράτης εἶχε ὡς ἀφετηρίαν τὸν Σωκράτην!"

Σελ. 286. Ὁ Πολέμων τίθησι τὴν ἀρετὴν καὶ ἐν τῇ κτήσει ἔνθεν μὲν καὶ πρώτιστα τῆς ἀρετῆς!

Σελ. 45. Ἡ ἔννοια τοῦ μετροῦ ἐξυψώθη, λέγει, ἐν τῇ στερεᾷ Ἑλλάδι εἰς καθολικὸν βιοτικὸν ἀξίωμα.

Ἡ στερεὰ Ἑλλὰς ἀντιτίθεται πρὸς τὴν νησιωτικὴν, ἀλλὰ τίνα λόγον ἔχει ἐνταῦθα ἡ ἀντίθεσις αὕτη;

Σελ. 30. λέγει «ἡ σωφροσύνη εἶνε ἐνίοτε ἀνωτέρα τῆς ἀνδρείας». Ἀλλ' ἡ ἐπιφερομένη αἰτιολογία τῆς προτάσεως ταύτης δεικνύει μόνον ὅτι καὶ ἡ σωφροσύνη εἶνε ἀναγκαία ὥσπερ καὶ ἡ ἀνδρεία.

Σελ. 106. Τὰ περὶ τοῦ ἐν τῷ Πρωταγόρῳ ἐρμηνευο-

μένου χωρίου τοῦ Σιμωνίδου λεγόμενα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἶνε συγκεχυμένα καὶ ταραχώδη.

Τοιαῦτα εἶνε καὶ ὅσα λέγει ὁ συγγραφεὺς περὶ ἀριστοκρατικῆς θεωρίας τῆς ζωῆς καὶ περὶ τῆς τροπῆς τῆς φιλοσοφικῆς διανοήσεως εἰς ἠθικὴν διάνοησιν (ἐν σελ. 37 καὶ 27). Σύγχυσιν παρέχουσιν καὶ τὰ ἐν σελ. 86 ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐκτεθειμένα. Κακόζηλα καὶ ἀκατάστατα εἶνε τὰ ἐν σελ. 152 μ.

Καὶ τὰ ἐν σελ. 31 «εὐέλπις ἀντίληψις τῆς ζωῆς» «νηφαιότης ἀπέναντι τῆς περιβαλλούσης φύσεως» δὲν εἶνε εὐνόητα.

Ἀσάφεια δ' ἀπαντῶσι πολλαχοῦ τῆς πραγματείας.

Τὴν ἐξάρτησιν τοῦ συγγραφέως ἐκ συγγραμμάτων τῆς ξένης φιλοσοφικῆς φιλολογίας ἀποδεικνύουσι πολλοὶ ξενισμοί.

Γερμανισμοί.

Σελ. 41. «Ἐν τῇ μέχρῃ τοῦδε περιπλανήσει ἡμῶν, ἀν μὴ ἀπιδώμεν πρὸς τοὺς Πυθαγορείους . . . δὲν ἀπηντήσαμεν συστήματί τινι φιλοσοφικῷ κ.τ.λ. = wenn wir absehen von den Pythagoreern κ.λ.π.

Σελ. 42. «Ἡ τε αἴσθησις καὶ ἡ νόησις συντελοῦνται κατὰ τὸν Δημόκριτον διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῶν ἀπορροῶν». = Durch Vermittelung.

Σελ. 45. «Εἴ τις ὑπερβάλλοι τὸ μέτριον τὰ ἐπιτερεπέστατα ἀτερεπέστατα ἂν γίγνοιτο (Δημ. ἀπόσπ. 233), ἐν ᾧ ἡ ἐγκράτεια, ἡ σωφροσύνη, τὰ τερπνὰ ἀέξει καὶ ἡδονὴν ἐπιμείζονα ποιεῖ». Τὸ ἐν ᾧ ἐνταῦθα εἶνε μετάφρασις τοῦ Γερμανικοῦ während, ἀντὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ «δέ», «ἢ δ' ἐγκράτεια κ.τ.λ.».

Σελ. 55 «ὑπακοὴ τοῖς νόμοις . . . εὐσέβεια . . . μετριότης,

ἐγκράτεια εἶνε μεταξὺ τῶν παραγγελμάτων τοῦ Πυθαγόρου». Τὸ μεταξὺ ἐνταῦθα εἶνε κακὴ μετάφρασις τοῦ Γερμανικοῦ *unter*.

Ἡ ἐν σελίδι 57 περίοδος, ἡ ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ « ἡ δὲ πολυμορφία » καὶ λήγουσα εἰς τὸ « Πυθαγόρειον φιλοσοφίαν », μόνον γερμανιστὶ μεταφραζομένη καθίσταται καταληπτή.

Σελ. 72, κ. « Ἐννοεῖ τις ὅτι ἡ ἀρχαία εὐσέβεια ἔχει σβεσθῆ ἀντὶ πᾶς τις ἐννοεῖ = Man begreift (on comprend) dass die alte Frömmigkeit verschwunden ist.

Σελ. 89, 10. « Ἡ θεία μορφή τοῦ Σωκράτους ἐπροσωποποίησεν ἐν Ἀθήναις τὴν γαλήνην τῶν Ὀλυμπίων. = Die göttliche Gestalt des Sokrates personificirte in Athen die Ruhe der Olymbier.

Σελ. 91, β « τοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς ἀγῶνας λίαν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐπέζησεν ὁ Πλάτων ». Τὸ Γερμανικὸν *erlebte* μετέφρασεν ὁ συγγραφεὺς ἐπέζησεν ἀντὶ ἐπεΐδεν.

Σελ. 120 μ. « τὰς ἀντιφάσεις καὶ τὰ ἄτοπα, εἰς ἃ καταλήγει μάλιστα ὁ ἀπόλυτος ταυτισμὸς ἡδονῆς καὶ ἀγαθοῦ ». Τὸ μάλιστα ἐνταῦθα παρὰ λόγον κεῖται· πάντως εἶνε κακὴ μετάφρασις τοῦ Γερμανικοῦ meistens = ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ.

Σελ. 253 μ. « Ἀπέναντι νῦν τῆς τάσεως ταύτης ὑψοῦται ὁ Σωκράτης » = Dieser Richtung gegenüber erhebt sich nun Sokrates.

Σελ. 269. « Ὁ φιλόσοφος ἀντελήφθη τὰς σχέσεις τῶν ἰδεῶν πρὸς τὰ πράγματα ὡς μεθέξεις τῶν αἰσθητῶν ἐν ταῖς ἰδέαις » = als Teilnahme der sinnlichen Wesen an den Ideen.

Τὸν συγγραφεὴ διέλαθεν ὅτι πολλὰ λέγονται μὲν καὶ νοοῦνται γερμανιστὶ, ἑλληνιστὶ δ' ὅμως οὔτε λέγονται οὔτε νοοῦνται.

Ἀνωμαλῖαι λεκτικαί.

Ἐν σελίδι 26. «ἡ πρώτη καὶ ἀφελεστέρα φιλοσοφία». Σύνδεσις ὑπερθετικοῦ καὶ συγκριτικοῦ.

Ἐν σελίδι 30. *Οὐκ οἶδε πλέον* φρεσὶ τὰ αἷσιμα.

Ἐν σελίδι 31. «τὸ *μᾶλλον* ἰδιάζον χαρακτηριστικὸν τῆς ὅλης ἑλληνικῆς ἠθικῆς», ὡς εἰ ἦσαν δύο τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἠθικῆς, ὧν τὸ μᾶλλον ἰδιάζον εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως μνημονευόμενον.

Αὐτόθι «Ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν παρ' αὐταῖς (τ. ἔ. ἀκταῖς!) νήσων. Ἀντὶ νὰ εἴπη παρ' αὐτάς.

Σελ. 36 . . . ἥς (ἀρετῆς) στερεῖται ὁ ἔστω καὶ πλουτήσας ἀγεννής.»

Σελ. 37. «*ἂν μὴ ἐν . . . τῇ Ἀττικῇ δὲν* εἶχε παρασκευασθῆ τὸ γόνιμον ἔδαφος . . .».

Σελ. 40. «Τὴν ἔμμεσον ἐπίδρασιν τοῦ Ἀναξαγόρου ἐπὶ τὴν ἠθικὴν δὲν πρέπει νὰ παραγνωρίσωμεν.»!

Σελ. 52 ἐν περιβάλλοντι μᾶλλον (?) δυσκινήτῳ μεταξὺ ἀνθρώπων ὀλιγώτερον (?) ἐλευθέρων καὶ ἀπέναντι τῆς περιβαλλούσης φύσεως ὀλιγώτερον νηφαλίων . . . ἐγεννήθη ἡ θεολογικὴ καὶ μυστικιστικὴ τάσις»!

Αὐτ. «ὑπακοὴ τοῖς νόμοις, σεβασμὸς τῶν γονέων, εὐσέβεια, ἐμμογή ἐν τοῖς πατρίοις νόμοις καὶ ἔθεσι, τιμὴ τῆς φιλίας, ὀρθὴ ἀνατροφή τῶν παιδῶν, μετριότης, ἐγκράτεια *εἶνε μεταξὺ* τῶν παραγγελμάτων τοῦ Πυθαγόρου». Ὡστε ὑπακοή, σεβασμὸς καὶ τὰ λοιπὰ δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὰ παραγγέλματα, ἀλλ' ἀλλότρια ὄντα παρεμβάλλονται μεταξὺ τῶν παραγγελμάτων!

Σελ. 66. Οἱ Σοφισταὶ ὡς διδάσκαλοι χρηματιζόμενοι ἀντὶ ὡς διδάσκοντες ἐπὶ χρήμασι.

Σελ. 65. «Ὁ ἰδιώτης αἰσθάνεται αἰσχύνην σχεδὸν ἀπέ-

ναντι τῶν λοιπῶν πολιτῶν διὰ τὴν μὴ τιμητικὴν ἀποχὴν ἀπὸ τοῦ δημοσίου βίου».

Σελ. 67. Οἱ Σοφισταὶ «οὐδαμῶς ἦσαν ἐστερημένοι σεμνότητος καὶ ἠθικῆς ἐπιβολῆς».

Σελ. 263. «Οὕτω διεκρίθη τὸ ὄν ἀπὸ τῆς γενέσεως ἀντὶ: τὸ ὄν ἀπὸ τοῦ γιγνομένου ἢ τὸ εἶναι ἀπὸ τοῦ γίνεσθαι.

Σελ. 7. «εἶχε τὸ σύστημα καθ' ὅλα ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἔτοιμον».

Σελ. ΙΚ. Ἡ ἀνθρωπότης . . «τόν τε φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης ἀποτίνει καὶ τὰ κειμήλια ἀντλεῖ.»!

Ἄδυναμία περὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Ὁ συγγραφεὺς ἐρμηνεύων παλαιούς ὄρους παραλαμβάνει καὶ τὴν λέξιν ἀγαθότης. Τίς τῶν παλαιῶν εἶπεν ἀγαθότης; Ἀντιθέτως πρὸς τοῦτο λέγει τὴν βούλησιν νεώτερον ὄρον (σελ. 275).

Ἐν σελ. 37. λέγει ἀντιλαμβάνεται τὴν ζωὴν—ν' ἀπέχων οἱ μεμνημένοι ἀπὸ τῆς βρώσεως κρέατος (σελ. 54).

Ἐν σελ. 86. γράφει ἀκαθόριστον ἀντὶ ἀδιόριστον.

Ἐν σελ. 116. γράφει «νὰ ὑπεραμυνθῆ ἑαυτοῦ».

Ἐν σελ. 62. Ἀντὶ νὰ εἶπη: ὄροι τινὲς ἐπέδρασαν ἐπὶ τὴν φιλοσοφικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Πλάτωνος λέγει ἐπηρεάσαν ἤτοι ἔβλαψαν! Καὶ ἐν σελ. Ι: Ἡ διανόησις τοῦ Πλάτωνος ζῆ ἔτι ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ διὰ μυρίων νημάτων, ὡς δύναμις ἐνεργός, καὶ τὴν νόησιν καὶ τὴν βούλησιν αὐτῶν ἐπηρεάζει ἤτοι βλάπτει! Καὶ ἐν σελ. 52 «οὐδεμία σκέψις ἐπηρεάζει εἴτε καλῶς εἴτε κακῶς τὴν διαγωγὴν»!

Ἐν σελ. 127. γράφει *πυρελληλίσθη*.

Ἐν σελ. 255. λέγει «τῶν ἀπὸ τοῦ Σωκράτους ὀρμησαμένων φιλοσόφων». Ἐν σελ. 55 λέγει τῆς «ἑαυτῶν ἠθικῆς, ἀντὶ τῆς ἠθικῆς αὐτῶν, ποιεῖται δῆλα δὴ κακὴν χρῆσιν τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας.

Ἐν σελ. 645. λέγει ἐπιρροή ἀντὶ δύναμις, ἰσχύς. Μυριόλεκτοι εἶνε παρ' αὐτῶ οἱ τύποι ἐνδιαφέρον-ἐνδιαφέρει-ἐνδιαφέρεται.

Συχνότατα ἐπαγαλαμβάνει τὴν σύνταξιν συνίσταται ἐν τινὶ ἢ ἐν τισι π. χ. ἢ φυγὴ συνίσταται ἐν τῇ ὁμοιώσει πρὸς τὸν θεὸν (σελ. 271). — Ἡ σωφροσύνη συνίσταται ἐν τῇ ἐκουσία ὑποταγῇ τῶν ὁρμῶν ὑπὸ τὴν φρόνησιν (σελ. 303 κ.). Ἡ ἀρετὴ συνίσταται ἐν ταῖς ἀγαθαῖς πράξεσιν.

Γράφει ἀπαντᾶται δοξασία ἀντὶ ἀπαντᾶ — Ὁ Πλάτων κατωρθώσατο — Γράφει ἀριστοκράται (34-114-149), ἀριστοκρατῶν (32-147) ἀντὶ ἀριστοκρατικοὶ-ἀριστοκρατικῶν. Κατὰ τὸν πλημμελῆ ἐκεῖνον τύπον ἐσχημάτισε καὶ νέον ὄρον νοησιοκράται (108).

Ἐν σελ. 625. γράφει ἰδέας ἀντὶ φρονήματα, ἐννοίας, δόξας — αἰσθητικαὶ ἡδοναὶ ἀντὶ κατ' αἴσθησιν ἡδοναὶ ἢ διὰ τῆς αἰσθήσεως ἡδοναὶ — πέραν ἀντὶ πέρα πλειστάκις ἢ μᾶλλον πάντοτε: πέραν τοῦ θανάτου (89), πέραν τοῦ τάφου (157), (πρὸς καὶ 256-268-270-285-289-308-310 κλ.) πέραν τοῦ κόσμου.

Τὸ κτᾶσθαι λαμβάνει καὶ ἐπὶ ἐνεργητικῆς καὶ ἐπὶ παθητικῆς σημασίας. Ὁ συγγραφεὺς λέγει ὀρθῶς: ὁ ἄνθρωπος μετέχει καὶ τῆς ὕλης ἢ τοῦ κακοῦ, τῆς ἀντικειμένης τῶ ἀγαθῶ ἀρχῆς (σελ. 310) — καὶ « δύο ἀντικείμενοι πόλοι » (σελ. 297) — καὶ « ἀρχῶν ἀντικειμένων » (σελ. 264), ἀλλὰ λέγει καὶ « πίστιν εἰς ἀντικειμενικὰς δυνάμεις » (σελ. 77).

Μεταγράφει ἐκ τῆς ξένης φιλοσοφικῆς φιλολογίας ὄρους, ἀντιβαίνοντας πρὸς τοὺς κανόνας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. π. χ. θεολογικὸς ἀσκητισμὸς (291-271) — Ὁρφικοπυθαγόρειος μυστικισμὸς (152) — Ὁρφικοπυθαγόρειοι δοξασίαι (156) — ἀτομικισμὸς (86-264) — ἀτομικιστᾶι (76-80) — ἀτομικιστικαὶ τάξεις — μυστικιστικαὶ ὄνειροπολήσεις (263-269) — μυστικιστᾶι (272) — θεολογικὸς μυστικισμὸς (304-305) — θεολογικὴ ἀπο-

στροφή ἀπὸ τοῦ κόσμου—ἀγνωστικισμὸς—ψυχογενετικὴ ἑρμηνεία τῶν θεῶν (72)—τελεολογία (147, 241, 288)—τελεολογικὴ γνώσις, ἔρευνα, ἀξία, ιδεοκρατία κλ.—τελεολογικὸς ἔλεγχος (169)—Σωκρατοπλατωνικαὶ δοξασίαι (312)—ἐλεατισμὸς (265). Ἡ κατάκορος χρῆσις τῶν ὄρων ὀντολογικὸς, γνωσιολογικὸς, ἀνθρωπολογικὸς, ψυχολογικὸς, παρέχει μεγίστην ἀσάφειαν εἰς τὸν λόγον τοῦ συγγραφέως· π. γ. ὀντολογικὴ διαρχία—ὀντολογικὸς διχασμὸς—ἀνθρωπολογικὸς δυϊσμός—γνωστικὸς δυϊσμός—ἀσκητικὸν ἰδεῶδες—ἠθικὴ τελεολογία—ἠθικὴ νοησιοκρατία καὶ ἄλλα.

Περαίνοντες τὴν κρίσιν τῆς πραγματείας ταύτης παρατηροῦμεν ὅτι ὁ φιλοπονώτατος συγγραφεὺς συνεκρότησεν αὐτὴν ἐξ ἐπιμελοῦς ἀναγνώσεως νεωτέρων μᾶλλον Ἑλληνικῶν τε καὶ ξένων συγγραμμάτων ἢ ἐξ αὐτῶν τῶν Πλατωνικῶν, εἰς ἃ ἐπικουρικῶς μόνον φαίνεται ἀναδραμών. Εἶχε δὲ τὴν ἀγαθὴν πρόθεσιν, ὡς ὁμολογεῖ ἐν σελ. 92, «*ν' ἀναπλάσῃ σαφῆ εἰκόνα τῆς ἐξελίξεως τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος*». Ἄλλ' ἢ ἄστοχος μέθοδος, ἢ ἐχρήσατο, καὶ ἢ ἐξ ἀλλογλώσσων βιβλίων ἰσχυρὰ αὐτοῦ ἐξάρτησις, ἣτις κατέστησε τὸν λόγον αὐτοῦ ξενικῶν κακοζηλιῶν βρίθοντα, ἔτι δὲ ἢ λογικῶς ἡμελημένη καὶ γλωσσικῶς ἀσαφής, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἀκατάληπτος ἔκθεσις ἐματαίωσαν τὴν ἀγαθὴν τοῦ συγγραφέως πρόθεσιν.

Παρὰ πάντα ταῦτα ἢ ἐπιτροπεία θὰ ἐβράβευε τὴν πραγματείαν ταύτην, εἰ μὴ ὑπῆρχεν ἄλλη τελειότερα.

Ἄνεγράψαμεν δ' ἐνταῦθα τὰς μεθοδικὰς καὶ τὰς ἄλλας περὶ τὴν ἔκθεσιν τῶν διανοημάτων ἐλλείψεις οὐχὶ πρὸς μομφήν, ἀλλὰ πρὸς ὀδηγίαν τοῦ φιλοτίμου καὶ φιλοπονωτάτου συγγραφέως, ἵνα τελειότερος ἑαυτοῦ καταστῇ· διότι ἢ ἐπιτροπεία φρονεῖ ὅτι ὁ συγγραφεὺς κέκτηται τὰ προσόντα πρὸς παραγωγὴν τελειότερων ἔργων. Καὶ αὕτη δὲ ἢ πραγματεία καθαιρομένη τῶν ἐλλείψεων αὐτῆς θ' ἀποβῆ ἀξιό-

λογος εἰσαγωγή εἰς τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος, ἔαν ὁ συγγραφεὺς θελήσῃ νὰ δημοσιεύσῃ αὐτήν.

Τῆς δὲ δευτέρας πραγματείας ὁ συγγραφεὺς διεξάγει τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ ἐν ἑννέα κεφαλαίοις, ὧν τὸ α' φέρει τὴν ἐπιγραφήν «εἰσαγωγή», τὸ β' διαλαμβάνει περὶ τῆς πρὸ τοῦ Πλάτωνος ἠθικῆς φιλοσοφίας, τὸ γ' περὶ τῆς θεωρίας τῶν ἰδεῶν καὶ περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἠθικῆς τοῦ Πλάτωνος, τὸ δ' περὶ τῆς ἀρετῆς, τὸ ε' περὶ δικαιοσύνης καὶ πολιτείας, τὸ ς' περὶ τῆς ἡδονῆς, τὸ ζ' περὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ὑψίστου ἀγαθοῦ, τὸ η' περὶ τῆς μετέπειτα μορφῆς τῆς τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφίας καὶ ἠθικῆς καὶ τὸ θ' περὶ τῆς ἐπὶ τὰ μετὰ ταῦτα ἠθικὰ φιλοσοφήματα ἐπιδράσεως τοῦ Πλάτωνος.

Ἐν τῇ «εἰσαγωγῇ» ἐξετάζει ὁ συγγραφεὺς (σελ. 1-13) τὰς ἠθικὰς ἐννοίας, αἵτινες ἀνεπτύχθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων.

Ἐν δὲ τῷ β' κεφαλαίῳ ἐκτίθησι τὴν τῶν Πυθαγορείων ἠθικὴν διδασκαλίαν (14-24), τὴν τοῦ Ξενοφάνους, τὴν τοῦ Ἡρακλείτου καὶ Ἐμπεδοκλέους, τὴν τοῦ Δημοκρίτου (σελ. 22-38), τὴν τοῦ Ἀναξαγόρου (38-39), τὴν τῶν Σοφιστῶν (39-45) καὶ τὴν τοῦ Σωκράτους (45-53).

Τὴν πρὸ τοῦ Πλάτωνος ἠθικὴν τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων διανόησιν ἐξέθηκεν ὁ συγγραφεὺς μετὰ ζηλευτῆς σαφηνείας καὶ συντομίας ἅμα δὲ καὶ ἀκριβείας. Δὲν ἀνάγει μὲν ὁ συγγραφεὺς τὰς ἠθικὰς θεωρίας τῶν πρὸ τοῦ Πλάτωνος φιλοσόφων εἰς σύστημα, οὐδὲ ζητεῖ τὴν ἀπὸ τῆς θεωρητικῆς ἐκάστου αὐτῶν φιλοσοφίας ἐξάρτησιν, αἰτιολογεῖ δ' ὁμοῦς αὐτὸς τοῦτο ἐπάγων ἐν τέλει (σελ. 39) ὅτι αἱ ἠθικαὶ τῶν φιλοσόφων τούτων θεωροῦνται δὲν εἶχον στενὴν σχέσιν καὶ ἐσωτερικὴν συνάφειαν πρὸς τὰς ὑπ' αὐτῶν τεθειμένας φιλοσοφικὰς ἀρχάς.

Συστηματικώτερον ἐκτίθενται τὰ τῶν Σοφιστῶν ἠθικά φιλοσοφήματα καὶ τούτοις ἀντιθέτως συνάπτεται ἡ τοῦ Σωκράτους ἠθικὴ θεωρία.

Ἐξετάζων εἶτα ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ γ' κεφαλαίῳ τὴν τοῦ Πλάτωνος θεωρίαν τῶν ιδεῶν ἀνευρίσκει ἐν αὐτῇ τὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς τοῦ φιλοσόφου καὶ καταλήγει εἰς τὴν ἀρετὴν, περὶ ἧς πραγματεύεται ἐν τῷ δ' κεφαλαίῳ.

Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ἐκτίθησιν ὁ συγγραφεὺς σαφῶς καὶ ἀκριβῶς τὰ περὶ ἀρετῆς φιλοσοφήματα τοῦ Πλάτωνος, περὶ τῆς ἐννοίας τῆς ἀρετῆς κατὰ Πλάτωνα, περὶ δύο εἰδῶν ἀρετῆς, τῆς ἐξ ἔθους καὶ μελέτης καὶ τῆς μετὰ φιλοσοφίας καὶ νοῦ ἀρετῆς, περὶ ἀναγωγῆς τῶν πολλῶν ἀρετῶν εἰς 4 θεμελιώδεις ἀρετάς, τὴν σοφίαν, τὴν ἀνδρείαν, τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην. Ἐξετάζει ἔπειτα πῶς ὁ Πλάτων φιλοσοφεῖ περὶ ἀνδρείας, πῶς περὶ σωφροσύνης καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ πῶς περὶ δικαιοσύνης.

Αἰτιολογεῖ προσηκόντως, διατὶ ἡ μία κατ' οὐσίαν ἀρετὴ ἐκδηλοῦται ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ διάφορα εἶδη, διὰ τῆς ἀνθρωπολογίας τοῦ Πλάτωνος, ἐν ἧ ἐμφανίζονται τρεῖς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, τὸ λογιστικόν, τὸ θυμικόν ἢ θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. Τὰ τρία ταῦτα τῆς ψυχῆς μέρη δὲν πρέπει νὰ ὑποληφθῶσιν ὡς τρεῖς ἴδιαι ψυχικαὶ μοῖραι ἢ τρεῖς ψυχαί, ἀλλ' ὡς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας τρεῖς ἐνεργείας μορφαί, ὧν ἐκάστη ἔχει τὴν ἕδραν αὐτῆς ἐν ὀρισμένῃ τινὶ δυνάμει τῆς ψυχῆς.

Οὕτω δὲ δεικνύει (σελ. 92) τὸ μὲν διατὶ ἡ ὡς ὑγίεια καὶ κάλλος καὶ εὐεξία τῆς ψυχῆς ὀρισθεῖσα ἀρετὴ ἔχει τρία εἶδη, τὴν εἰς τὸ λογιστικὸν ἀναφερομένην σοφίαν, τὴν εἰς τὸ θυμοειδὲς ἀνήκουσαν ἀνδρείαν καὶ τὴν εἰς τὸ ἐπιθυμητικὸν ἀναγομένην σωφροσύνην, τὸ δὲ τίς ὑπάρχει ἢ τῶν τριῶν τούτων εἰδῶν τῆς ἀρετῆς πρὸς ἀλλήλα σχέσις. Δεσμὸς δὲ

τῶν τριῶν τούτων εἰδῶν τῆς ἀρετῆς εἶνε ἡ δικαιοσύνη· διόπερ καὶ ὀρίζεται ὡς ὁμόνοια τῆς ψυχῆς πρὸς ἑαυτὴν καὶ εὐταξία τῶν μερῶν αὐτῆς. Ἡ δικαιοσύνη συνάπτει τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς οὕτως, ὥστε μὴ μόνον ἕκαστον αὐτῶν νὰ ἀποτελῇ καθ' ἑαυτὸ τὸ ἴδιον ἔργον, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐν συνόλῳ νὰ παρέχῃ τελείαν συμφωνίαν καὶ ἁρμονίαν. Τὰ τρία μέρη συνδέονται καὶ ἀποτελοῦσι μίαν τοῦ ὅλου κρατουῦσαν ἁρμονίαν. Αὕτη δὲ ἡ ἁρμονία πρόκειται ἢ γενικωτάτη καὶ σπουδαιοτάτη μορφή τῆς ἠθικότητος, ἢ καθολικωτάτη ἀρετή, ἢ εἰς τὸν ὅλον ψυχικὸν βίον ἐπεκτεινομένη, ἢ ἄλλως εἶπειν ἢ καθόλου ἀρετὴ τῆς ψυχῆς. Τοιαύτη τις οὕσα ἡ δικαιοσύνη ἀποτελεῖ τὴν ἀδειάσειστον βάσιν τῆς ἠθικῆς καὶ πάσης ἐπὶ τῆς ἠθικῆς ἐρειδομένης ὀργανώσεως, οἷα τυγχάνει οὕσα ἡ πολιτεία.

Οὕτως εἰσέρχεται ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸ ε' κεφάλαιον τῆς πραγματείας αὐτοῦ, «περὶ δικαιοσύνης καὶ πολιτείας»·

Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ἐξετάζει ὁ συγγραφεὺς (σελ. 96-102) τὰς περὶ δικαιοσύνης γνώμας τοῦ Πλάτωνος, εἶτα δὲ τὰς περὶ πολιτείας (σελ. 102—146), ἐν ἧ ὁ Πλάτων ἀκριβέστερον παρίστησι τὴν ἔννοιαν τῆς δικαιοσύνης. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ἐν μόνῃ τῇ πολιτείᾳ εἶνε δυνατὴ ἡ ἀγωγή καὶ παιδεία καὶ ἐπομένως ἡ πολιτεία εἶνε ὁ ἀγαγκαιότατος ὅρος τῆς τε γενέσεως τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐπικρατήσεως αὐτῆς ἐν τῷ κόσμῳ (σελ. 104). Κύριος ἄρα τῆς πολιτείας σκοπὸς εἶνε ἡ ἀρετὴ τῶν πολιτῶν.

Ἐν τῇ πολιτείᾳ διακρίνει ὁ Πλάτων τρία γένη, τὸ βουλευτικόν, τὸ ἐπικουρικόν καὶ τὸ χρηματιστικόν (σελ. 106), ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ τρία τῆς ψυχῆς μέρη, τὸ λογιστικόν, τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. Αἱ τρεῖς αὗται τῆς πολιτείας τάξεις ἀπεργάζονται τὴν πολιτείαν διηρθρωμένον τι ὅλον καὶ ἔντεχνον δημιούργημα παραπλήσιον κατὰ τὰ μέρη πρὸς τε τὸ σύμπαν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν (σελ. 116).

Ἴνα ἐπιτύχη δὲ ἡ πολιτεία τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῆς σκοποῦ, ὀφείλει νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἰδίως εἰς τὴν γέννησιν, τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν δίαιταν τῶν πολιτῶν.

Οὕτως ἐν αὐστηρᾷ διανοημάτων ἀλληλουχίᾳ μεταβαίνει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδῶν κατὰ Πλάτωνα.

Οἱ γονεῖς ὀφείλουσι νὰ διδάσκωσι τοὺς παῖδας ὀρθὰς περὶ Θεοῦ ἐγνοίας, ἵνα οἱ μέλλοντες τῆς πολιτείας φύλακες τοὺς τε θεοὺς καὶ τοὺς γονεῖς τιμῶσι καὶ τὴν ἀλλήλων φιλίαν περὶ πολλοῦ ποιῶνται (σελ. 123).

Παρὰ τῆς ποιήσεως, τῆς μουσικῆς καὶ τῶν χορῶν ἀπαιτεῖ ὁ φιλόσοφος, ὅπως αὐταὶ ἐδραιῶσιν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πολιτῶν τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ μὲν ἀγαθὸς εἶνε εὐδαίμων καὶ μακάριος, ὁ δὲ κακὸς ἄθλιος καὶ δυστυχὴς (σελ. 124).

Μεγίστην ῥοπὴν πρὸς τὴν ἀνατροφὴν τῶν νέων κέκτηται ἡ μουσική, δι' ἧς καταδύεται εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς ὁ τε ῥυθμὸς καὶ ἡ ἁρμονία καὶ προσγίγνεται ἡ εὐσχημοσύνη. Ὁ ἐν τῇ μουσικῇ ἀνατρεφόμενος προσκτᾶται τὴν δύναμιν, ἵνα αἰσθάνηται ὀξύτατα τῶν πραγμάτων, κρίνῃ αὐτὰ ὀρθῶς, ἐπαινῇ τὰ καλά, χαίρῃ ἐπ' αὐτοῖς, ψέγῃ δὲ καὶ μισῇ τὰ αἰσχρά. Τὴν μουσικὴν ὀνομάζει «φυλακτήριον πόλεως» ὁ Πλάτων, ἡ δὲ μεταβολὴ τῆς μουσικῆς ἐπάγει διαφθορὰν τῶν καθεστώτων νόμων καὶ ἠθῶν καὶ κίνδυνον τῆς πολιτείας (σελ. 127).

Παρὰ τὴν μουσικὴν θεραπευτέα ἡ γυμναστική, ἣτις ἐνεργάζεται τῷ σώματι ὑγίειαν. Γυμναστικὴ καὶ μουσικὴ πρόπει νὰ θεραπεύωνται χάριν τῆς ψυχῆς, ὅπως αὐτὴν ἀνδρείαν καὶ σώφρονα ἀπεργάζωνται (σελ. 130).

Τὸν θριγκὸν τῆς παιδείσεως ἀποτελεῖ ἡ διαλεκτική, ἡ ἐπιστήμη τῶν ὄντως ὄντων. Οἱ τοιαύτης παιδείας μετασχόντες γίνονται μεγαλόψυχοι, ἀνδρεῖοι, δίκαιοι, εὐμαθεῖς καὶ μνημονικοί, ἔμμετροι, εὐχάριτες καὶ ἱκανοὶ νὰ προάγῃσι

τὸν ὑψιστον τῆς πολιτείας σκοπόν. Τιοιοῦτοι δὲ ὄντες καὶ θεώμενοι τὰ ἐν τῷ νοητῷ κόσμῳ κατὰ ταῦτὰ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντα μιμοῦνται αὐτὰ καὶ ῥυθμίζουσι τὴν πολιτείαν πρὸς τὸ αἰώνιον πρότυπον τῆς σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης καὶ πάσης καθόλου ἀρετῆς (σελ. 125).

Κατόπιν πραγματεύεται ὁ συγγραφεὺς περὶ τῶν ἡμαρτημένων κατὰ Πλάτωνα πολιτειῶν, τῆς τιμοκρατίας ἢ τιμαρχίας, τῆς ὀλιγαρχίας, τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς τυραννίδος. Ἐξιστορεῖ σαφῶς καὶ ζωηρῶς τὰς ἐκτροπὰς τῶν πολιτειῶν τούτων ἀπὸ τιμοκρατίας εἰς ὀλιγαρχίαν καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς δημοκρατίαν καὶ ἀπὸ δημοκρατίας εἰς τυραννίδα. Περιγράφει καλῶς τὸν βίον τοῦ τιμοκρατικοῦ, τοῦ ὀλιγαρχικοῦ, τοῦ δημοκρατικοῦ καὶ τοῦ τυραννικοῦ ἀνδρὸς καὶ καταλήγει εἰς τὸ πόρισμα, ὅτι πρῶτος κατὰ τὴν εὐδαιμονίαν εἶνε ὁ ἀριστοκρατικός. Τούτῳ ἔπονται κατὰ σειράν ὁ τιμοκρατικός, ὁ ὀλιγαρχικός καὶ ὁ δημοκρατικός. Τὴν ἐσχάτην δὲ θέσιν ἐπέχει ὁ τυραννικός· διότι οὗτος εἶνε κάκιστος καὶ ἀδικώτατος καὶ ἀθλιώτατος (σελ. 145).

Ἡ ἀρετὴ τὸν τε καθ' ἕκαστον ἄνθρωπον καὶ τὴν πολιτείαν ἄγει εἰς τὴν τελείωσιν καὶ ἔφιξιν τοῦ τέλους αὐτῶν καὶ ἐπομένως εἶνε τὸ μέγιστον ἀγαθόν. Ὁ ἐνάρετος δὲν ὑπερτιμᾷ τὴν ἡδονήν, οὐδὲ νομίζει αὐτήν, καθάπερ οἱ πολλοί, ἀπόλυτον ἀγαθόν, ἀλλ' ἀποφαίνει αὐτὴν θεράπαιναν τῆς ἀρετῆς. Οὕτω δὲ εἰσέρχεται ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸ 5' κεφάλαιον, τὴν ἐξέτασιν δῆλα δὴ τῆς περὶ ἡδονῆς γνώμης τοῦ Πλάτωνος.

Τὰ περὶ ἡδονῆς ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν φρόνησιν φιλοσοφήματα τοῦ Πλάτωνος ἐκτίθησιν ὁ συγγραφεὺς καλῶς καὶ ζωηρῶς (σελ. 146-161). Μεθ' ὃ ἐπεξέρχεται ἐν κεφαλαίῳ 5' τὴν περὶ εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ὑψίστου αὐτοῦ ἀγαθοῦ διδασκαλίαν τοῦ Πλάτωνος (σελ. 164). Εὐδαιμονία οὔτε ἡ τρυφή καὶ ἀκολασία οὔτε ὁ πλοῦτος καὶ

ἡ δύναμις εἶνε, ἀλλ' ἡ σοφία καὶ ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ πᾶσα ἀρετή. Ὁ παρὼν βίος εἶνε παρασκευὴ ἑτέρου βίου μακαρίου καὶ εὐδαίμονος, οἷος προσήκει τῇ θείᾳ τοῦ ἀνθρώπου ὑπαστάσει καὶ τῇ θεσπεσίᾳ καὶ ὑψηλῇ αὐτοῦ φύσει.

Ἐν τῷ Η' κεφαλαίῳ πραγματεύεται ὁ συγγραφεὺς «περὶ τῆς μετέπειτα μορφῆς τῆς τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφίας καὶ ἠθικῆς», ἣτις ἐν τοῖς «Νόμοις» ἐκτίθεται. Συγκρίνων δὲ τὴν ἐν τῇ «Πολιτείᾳ» ἠθικὴν διδασκαλίαν τοῦ Πλάτωνος πρὸς τὴν ἐν τοῖς «Νόμοις» εὕρισκει διαφορὰς, ἃς ἐν λεπτομερείᾳ μετ' ἀκριβείας καὶ σαφηνείας ἀγαστῆς περιγράφει. Ἀπαιθμεῖ δὲ τέσσαρας κυριωτάτας μεταβολὰς ἐνταῖς ἠθικαῖς καὶ ταῖς πολιτικαῖς τοῦ φιλοσόφου δοξασίαις. 1) Ἀντὶ τῶν ἐν τῇ «Πολιτείᾳ» φιλοσόφων ἀρχόντων ἐμφανίζεται νῦν Σύλλογος φρονιμωτάτων ἀνδρῶν, τὴν δὲ θέσιν τῆς σοφίας καταλαμβάνει νῦν ἡ τῇ σωφροσύνῃ ταυτιζομένη φρόνησις, ἡ δὲ ἀνδρεία παραδόξως ὑποτιμᾶται, 2) ἐκ τῶν τριῶν τάξεων τῶν πολιτῶν, ἣτοι τῶν φιλοσόφων ἀρχόντων, τῶν φυλάκων ἢ ἐπικούρων τῆς πόλεως καὶ τῶν γεωργῶν καὶ βιομηχάνων, ἀπομένει μόνη ἡ δευτέρα, ἣτοι ἡ τῶν φυλάκων· διότι ἡ μὲν πρώτη ἀφανίζεται, τῆς δὲ τρίτης τὰ ἔργα ἀνατίθενται εἰς τοὺς μετοίκους καὶ δούλους· γ) δὲν αἴρεται νῦν ἡ οἰκογένεια, ἀλλ' ἀπλῶς ἀπαιτεῖται ἐπιμελής ἐπιτήρησις τῶν γάμων καὶ τοῦ οἰκιακοῦ βίου. δ) γίνεται ἀποδεκτὴ ἡ ἰδία κτῆσις, πλὴν ὅτι αὕτη μεγάλως περιορίζεται, ἀπαιτουμένης τῆς διατηρήσεως ὀρισμένου ἀριθμοῦ κλήρων. Αἱ διαφοραὶ αὗται δὲν ἐλέγχουσι τὸ παράπαν οὐσιώδη τῶν φιλοσοφικῶν ἀρχῶν τοῦ Πλάτωνος μεταβολήν, μόνον ἡ πεποιθήσις τοῦ φιλοσόφου εἰς τὴν σοφίαν καὶ ἀρετὴν τῶν ἀνθρώπων εἶχεν ἤδη διασεισθῆ οὕτως, ὥστε διακηρύττει νῦν ὅτι μόνον θεοὶ ἢ παῖδες θεῶν θὰ ἐδύναντο νὰ προσαρμοσθῶσι πρὸς τοὺς θεσμοὺς τῆς τελείας πολιτείας καὶ

ὅτι ἡ ἀνθρώπινη φύσις ἀσθενεστάτη οὔσα δὲν δύναται νὰ διαγνῶ τὰ συμφέροντα καὶ τὸ βέλτιστον διαγνοῦσα νὰ ἐθέλῃ νὰ πράττῃ αὐτὸ (9, 875, A κ. ἐξ.). Τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα κρίνει ὁ φιλόσοφος πάνυ αὐστηρῶς καὶ ὑπολαμβάνει αὐτὰ φαῦλα καὶ μεγάλης σπουδῆς οὐδαμῶς ἄξια· αὐτὸν δὲ τὸν ἄνθρωπον θεωρεῖ ὡς τι παίγνιον τοῦ θεοῦ. Ἐπειδὴ δὲ πλείω τῶν ἀγαθῶν εἶνε τὰ κακά, διὰ τοῦτο θεωρεῖται ἀναγκαῖα ἡ βοήθεια τῶν θεῶν πρὸς καταπολέμησιν αὐτῶν (αὐτ. 906 A.). «Τούτων οὕτως ἐχόντων οὐδὲν θαῦμα, λέγει ὁ συγγραφεὺς, ὅτι ὁ Πλάτων ἐξέκλινεν ἤδη τῆς ὑπὸ τῶν φιλοσόφων κυβερνωμένης ἰδεατῆς ἐκείνης πολιτείας καὶ ἐκκλίνας ἐτράπετο ἐπὶ ἑτέραν τοιαύτην, ἥτις πρὸς τὰς ὑφρεστώσας πολιτείας προσεγγίζουσα μέσσην τινὰ θέσιν μεταξὺ ἐκείνης καὶ τούτων ἐπέχει. Αὕτη λοιπὸν ἡ πολιτεία ἐξ Ἀττικῶν θεσμῶν καὶ Σπαρτιατικῶν διατάξεων κυρίως συγκεκροτημένη καὶ ὑπὸ σωφρόνων καὶ ἀγαθῶν ἀρχόντων διεπομένη ἠδύνατο νὰ καταστῆ πρότυπος πρὸς σπουδαίαν τῶν πολιτειῶν ἐκάστων βελτίωσιν καὶ ἠθικὴν αὐτῶν τελείωσιν» (σελ. 233).

Ἐν τῷ θ' καὶ τελευταίῳ κεφαλαίῳ τῆς πραγματείας ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται μετὰ βεβαίας γνώσεως τῶν μετὰ τὸν Πλάτωνα φιλοσοφημάτων καὶ μετὰ δυνάμεως λόγου τὴν ἐπὶ ταῦτα ἐπίδρασιν τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος. Τὴν ἐπίδρασιν ταύτην ἀνιχνεύει καὶ δεικνύει ὁ συγγραφεὺς ἐν τοῖς φιλοσοφήμασι τοῦ Σπευσίππου, τοῦ Ξενοκράτους, τοῦ Πολέμωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, τῶν Στωϊκῶν, τῶν Ἐπικουρείων, τῶν Σκεπτικῶν Ἀρκεσιλάου καὶ Καρνεάδου, τῶν Ἐκλεκτικῶν Παναιτίου, Ποσειδωνίου, Ἀντιόχου τοῦ Ἀσκαλωνίτου, τοῦ Κικέρωνος, τοῦ Οὐάρρωνος καὶ Σέξτου, τοῦ Σενέκα, τοῦ Μουσωνίου Ρούφου, τοῦ Ἐπικτήτου, τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, τῶν νέων Πυθαγορείων, τοῦ Πλουτάρχου τοῦ Χαιρωνέως, τοῦ Νουμηνίου, τῶν συγγραμ-

μάτων Ἐριμοῦ τοῦ Τρισεγγίστου, τῶν Ἰουδαίων καὶ μάλιστα τοῦ Φίλωνος, τῶν νέων Πλατωνικῶν, τῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας Κλήμεντος καὶ Γρηγορίου τοῦ Νύσης, τῶν Σχολαστικῶν, τῶν φιλοσόφων τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων, τοῦ Σπιγόζου, τοῦ Λεϊβνιτίου, τοῦ Οὐολφρίου καὶ τοῦ Καντίου.

Ὁ συγγραφεὺς μετ' ἀξιεπαίνου φιλοτιμίας καὶ φιλοπονίας προσαρμοζόμενος τῇ ἀπαιτήσει τοῦ διαγωνίσματος ἐπεξέτεινε τὴν ἀνίχνευσιν τῆς ἠθικῆς τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφίας παρὰ πᾶσι τοῖς δόξαν φιλοσοφικὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ κεκτημένοις μέχρι τοῦ μεγάλου τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας πρωταστάτου καὶ καθηγεμόνου Καντίου. Ὁφείλομεν ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ὁ συγγραφεὺς παραλείπει σημεῖά τινα συνεπαφῆς μετὰ τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος οὐκ ἀνάξια λόγου. Ἔδει π. χ. νὰ ὑπομνησθῇ ἐνταῦθα ἡ συγγένεια τῆς παρὰ τοῖς χριστιανοῖς καταφρονήσεως τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου πρὸς τὴν Πλατωνικὴν διδασκαλίαν, ὅτι οἱ ὀρθῶς φιλοσοφοῦντες ἀποθνήσκουν μελετῶσι (Πλ. Φαίδ. 67 E. κ. ἐξ.).

Δὲν ἔπρεπε προσέτι νὰ παραλειφθῇ ἡ σχέσις τῆς τοῦ Ὁριγένους διδασκαλίας πρὸς τὰ Πλατωνικὰ δόγματα, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ὁ μέγας οὗτος τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος μεγάλην ἤσκησεν ἐπίδρασιν ἐπὶ τε τὸν θεωρητικὸν καὶ τὸν πρακτικὸν τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας βίον κατὰ τὸν γ', δ' καὶ ε' αἰῶνα. Ἐπίσης παρελείφθη καὶ ἕτερος μέγας τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος, ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, ἐφ' ὃν ἡ ἐπίδρασις τῆς τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφίας μεγίστη ἐγένετο.

Ἐν σελίδι 284 σημ. λέγει ὁ συγγραφεὺς ὅτι τοῦ δόγματος τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, «ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι εἰσι τέκνα τοῦ αὐτοῦ πατρὸς, τοῦ Θεοῦ,» ἐπακολούθημα εἶνε ἡ τῆς δουλείας κατάλυσις, εἰς ἣν ἀξίωσιν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξαρθῇ ἡ ἀρχαία φιλοσοφία». Τὸν ἐντριβῆ περὶ τὴν Ἑλληνικὴν φι-

λοσοφίαν συγγραφέα διέλαθεν ὅτι ὁ μαθητὴς καὶ διάδοχος τοῦ Γοργίου Ἀλκιδάμας ἐκήρυττε κατὰ τὴν πρώτην ἤδη πενήκονταετίαν τοῦ τετάρτου π. Χ. αἰῶνος «ἐλευθέρους ἀφήκε πάντας ὁ θεός, οὐδένα δοῦλον ἢ φύσις πεποίηκεν». Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης μαρτυρεῖ διαρρηδην (Πολ. 1253, β. 20) ὅτι πολλοὶ τὸ δεσπότην παρὰ φύσιν ἐκήρυττον· νόμος γὰρ τὸν μὲν δοῦλον εἶναι τὸν δὲ ἐλεύθερον· φύσει δ' οὐδὲν διαφέρειν διόπερ οὐδὲ δίκαιον βίαιον γάρ. * Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης (ἐν Πολ. Α, 6, 1255, β, 5) λέγει· «ὅτι μὲν οὖν . . . οὐκ εἰσιν οὐ μὲν φύσει δοῦλοι, οἱ δ' ἐλεύθεροι, δῆλον».

Παραλείπομεν τὰ τῶν Κυνικῶν ὅμοια τούτοις κηρύγματα, ἅπερ ἐντονώτερον ἐπανέλαβον οἱ Στωϊκοὶ διδάξαντες ὅτι πάντες εἰσὶ τέκνα τοῦ αὐτοῦ πατρός, τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀδελφοὶ ἀλλήλων.

Ταῦτα καὶ ὀλίγαι τινὲς εὐθεράπευτοι ἀσάρκεια εἶνε αἱ ἐλλείψεις τῆς πραγματείας ταύτης. Καθόλου δὲ ἡ Πλατωνικὴ ἠθικὴ διεξάγεται ἐν αὐτῇ ἐν πολλῇ μὲν λεπτομερείᾳ καὶ ἀκριβείᾳ, ἐπιμελῆ δὲ αὐτῶν τῶν τοῦ Πλάτωνος συγγραμμάτων ἀνάγνωσιν ἐμφαινούση, ἐν γλώσσει δὲ σαφεῖ, ἀκριβεῖ καὶ κομψῇ καὶ καθόλου εἰπεῖν ἑλληνοπρεπεῖ.

Εἰς τὰς ἀρετὰς ταύτας τῆς πραγματείας ἀποβλέπουσα ἡ ἑλλανόδικος ἐπιτροπεία ἀπονέμει τῷ συγγραφεῖ αὐτῆς τὸ τοῦ Σουτσειοῦ διαγωνίσματος χιλιόδραχμον ἔπαθλον καὶ τὴν δαπάναις τοῦ αὐτοῦ κληροδοτήματος ἐκτύπωσιν τῆς πραγματείας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 6 Ἀπριλίου 1912.

Γ. ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΣ
ΣΠΥΡ. ΒΑΣΗΣ.
ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΔΗΣ Εισηγητὴς

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως ὁ πρύτανης τῶν δύο Πανεπιστημίων κ. **Σπυρίδων Π. Λάμπρος** ἀποσφραγίσας τὸ ἐπισυνημμένον τῇ βραβεύσει πραγματεία δελτίον ἀνέγνω τὸ ὄνομα **Κωνσταντῖνος Λογοθέτης**. Τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ὀνόματος ὑπεδέξαντο οἱ ἀκροαταὶ διὰ ζωηρῶν χειροκροτημάτων.

Ἀποδημοῦντος ἐν Γερμανίᾳ τοῦ βραβευθέντος συγγραφέως, συνεχάρησαν ὁ τε Πρύτανης καὶ ἡ Ἑλληνοδόκος ἐπιτροπεία τῷ πατρὶ αὐτοῦ παρόντι.

Ὁ βραβευθεὶς **Κωνσταντῖνος Λογοθέτης**, ἀριστοῦχος διδάκτωρ τῆς φιλοσοφικῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Σχολῆς, Σχολάρχης δὲ Ἑλληνικοῦ ἐν Ἀθήναις Σχολείου, εἶνε συγγραφεὺς καὶ δύο ἄλλων βραβευθεισῶν πραγματειῶν, τῆς μὲν πρώτης, «περὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος τοῦ Πέτρου Βράϊλα Ἀρμένη», βραβεύσεως τῷ 1905 ἐν τῷ Ῥαλλεῖφ φιλολογικῷ διαγωνισμῷ, τῆς δὲ δευτέρας, «περὶ τῆς τοῦ Πλάτωνος θεωρίας τῶν ἰδεῶν», βραβεύσεως τῷ 1909 ἐν τῷ Σουτσεῖφ φιλοσοφικῷ διαγωνισμῷ.